

Arteveldehogeschool

Katholiek Hoger Onderwijs Gent
Opleiding bachelor in het sociaal werk
Campus Sint-Annaplein
Sint-Annaplein 31, BE-9000 Gent

De groene toon aangeven

De rol en verantwoordelijkheid van muziekfestivals bij het creëren van een milieuvriendelijkere samenleving

Academiejaar: 2009 – 2010

Eindwerk voorgedragen door:
Bert BOONE
tot het behalen van het diploma
Sociaal werk, Sociaal-cultureel werk; waarvoor de graad
van bachelor in het sociaal werk wordt verleend.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Voorstelling stageorganisatie	6
1 Hoofdstuk 1: Muziekfestivals en hun impact op het milieu	7
1.1 Wat is een muziekfestival?	7
1.2 Enkele concrete cijfers	8
1.3 Wat is duurzame ontwikkeling?	10
1.3.1 Definitie volgens het Brundtland rapport	10
1.3.2 Letterlijke betekenis	11
1.4 Wat is een duurzaam muziekfestival?	11
1.4.1 Praktijkvoorbeeld: Kutunka Festival	11
1.5 Waarom een festival duurzamer organiseren?	12
1.5.1 Agenda 21: belangrijke principes voor duurzame ontwikkeling	12
1.5.2 Muziekfestivals als onderdeel van een groter geheel	16
1.5.3 Milieuzorg, last of kans?	18
2 Hoofdstuk 2: Gids: Op weg naar een duurzamer festival	20
2.1 Tools	20
2.1.1 Event scan	20
2.1.2 Kostentool eco-efficiëntie	21
2.2 Organisaties	21
2.2.1 Stichting Louis d'Eco	21
2.2.2 Ecofest	21
2.2.3 Ecolife	22
2.2.4 OVAM	22
2.3 Subsidies en fondsen	23
2.3.1 Federale overheid	23
2.3.2 Koning Boudewijnstichting	24
2.4 Handleidingen en portaalsites	25
2.4.1 Milieuzorg op evenementen. Handleiding voor een geïntegreerd milieubeheer op evenementen	25
2.4.2 Smash-events handleiding	26
2.4.3 Huded	26
2.5 Awards	27
2.5.1 The Greener Festival Award	27
2.5.2 Green and Clean Award	27
2.5.2 Groenevent Award	27
3 Hoofdstuk 3: Hoe kun je de festivalbezoekers overtuigen van het belang van een duurzamer festival?	29
3.1 Belemmeringen voor gedragsverandering bij festivalbezoekers	29
3.1.1 All Quadrants, All Levels – schema (Ken Wilber)	29
3.2 De vier E's, een strategie voor noodzakelijke gedragsverandering	31
3.2.1 Enable (Maak mogelijk)	32
3.2.2 Encourage (Moedig aan)	33
3.2.3 Engage (Betrekk mensen)	33
3.2.4 Exemplify (Geef het goede voorbeeld)	34
3.3 Duurzaam gedachtegoed bij festivalbezoekers	34

3.3.1	Willen festivalbezoekers groenere festivals?	35
3.3.2	Festivalbezoekers willen groenere festivals!	36

Bibliografie		38
---------------------	--	----

Bijlagen

Bijlage 1: Model Herman Daly, wisselwerking tussen het economisch systeem en het ecosysteem	41
Bijlage 2: Schema: interacties tussen een muziekfestival en de belangrijkste stakeholders	42
Bijlage 3: Gids: Op weg naar een duurzamer festival	43
Bijlage 4: Model van de vier E's, een strategie voor gedragsverandering	45
Bijlage 5: Toestemming stageorganisatie	46

Inleiding

In de zomer van 2008 bezocht ik het Boom Festival in Idanha-a-Nova, Portugal. Op dat moment had ik al enige 'festivalervaring' opgedaan, zowel in binnen- als buitenland. Hierdoor had ik al een eerste kennismaking achter de rug met verschillende manieren waarop festivals georganiseerd werden. Maar wat ik tijdens het Boom Festival zag en beleefde was van een ander kaliber dan wat ik tot dan toe al gezien had. En dit in de positieve zin welteverstaan. Dit festival was mijn eerste kennismaking met een milieuvriendelijk muziekfestival op grote schaal. Er waren talloze ingrepen om de impact op het milieu te beperken. Nog nooit had ik een festival gezien dat met zo veel respect voor de mens en de natuur georganiseerd was. Als festivalbezoeker voelde ik direct dat dit iets speciaals was. Je werd als het ware uitgenodigd om deel te nemen aan een totaalconcept waarin muziek en respect voor mens en natuur centraal stonden. De manier waarop de organisatoren hun visie verwerkt hadden in hun festival was indrukwekkend. Nooit had je het gevoel dat je 'gedwongen' werd om het festival op een ecologisch verantwoorde manier te beleven. Het was gewoon vanzelfsprekend. Door dit festival ben ik zelf ook bewuster gaan leven in het dagelijkse leven.

Nadat ik het Boom Festival bezocht had, ben ik tot het besef gekomen dat het mogelijk is om een muziekfestival ook op een andere manier te organiseren, met meer respect voor het milieu. Het Boom Festival is geen kleinschalig festival, maar een festival met een bezoekersaantal van ongeveer dertigduizend mensen. Door dit festival heb ik een andere kant van muziekfestivals ontdekt. Namelijk dat zij een echte voorbeeldfunctie op zich kunnen nemen. Zij kunnen als instrument fungeren om een grote massa te beïnvloeden. Dit soort festivals had ik in het Belgische festivallandschap nog niet vaak opgemerkt.

Tijdens mijn opleiding tot Sociaal Cultureel Werker heb ik kennis kunnen maken met de meer theoretische achtergrond van duurzame ontwikkeling, waarvan ecologie toch een belangrijk deel van uitmaakt. Door deze kennismaking en mijn ervaring op het Boom Festival kwam geleidelijk aan een idee om een scriptie te schrijven rond festivals en hun impact op het milieu. Ik had in Portugal gezien hoe organisatoren er in geslaagd waren om hun streven naar kwaliteitsvol muzikaal entertainment naadloos te laten samenvallen met een groot respect voor de natuur. Zo rijpte het concrete idee om een scriptie te schrijven die festivalorganisatoren doet nadenken over de impact van een festival op de natuur. Ik wilde dat organisatoren beseften dat zij een belangrijke rol kunnen spelen om verdere schade aan het milieu te beperken.

Daarom ben ik beginnen nadenken hoe ik deze boodschap het best zou overbrengen. Eerst en vooral wil ik organisatoren overtuigen om op een milieuvriendelijkere manier te organiseren. Dit doe ik aan de hand van enkele concrete cijfers. Maar ook door muziekfestivals te linken aan duurzame ontwikkeling en ze te situeren binnen een groter geheel. Daarna ben ik tot het besef gekomen dat het overtuigen van organisatoren om duurzamer te organiseren niet voldoende is. Ik wil hen ook de weg wijzen naar organisaties en hulpmiddelen die hen concreet kunnen bijstaan in hun koersverandering. Hiervoor heb ik een gids gemaakt vol met nuttige informatie. Om af te sluiten wil ik van naderbij bekijken hoe de festivalbezoekers kunnen betrokken worden binnen dit verhaal, wat de mogelijke belemmeringen zijn en hoe het gesteld is met hun groen bewustzijn.

Organisatoren kunnen een belangrijk draagvlak creëren voor duurzame ontwikkeling. Zij staan in een unieke positie waarin ze veel mensen kunnen bereiken om hen te

informereren en te sensibiliseren. Daarom heb ik deze gids ontwikkeld die hopelijk kan bijdragen tot een duurzame wending in het Belgische festivallandschap.

Een extra motivatie waarom ik voor dit thema gekozen heb kwam er door mijn stageorganisatie Cactus Muziekcentrum. Zij organiseren jaarlijks het Cactus Festival waar ze allerlei maatregelen treffen om de impact op het milieu te verkleinen. Meer uitleg over mijn stageplaats vind je op de volgende bladzijde.

Voorstelling stageorganisatie

Cactus Muziekcentrum vzw is een professioneel en permanent muziekcentrum gelegen te Brugge. Het is een muziekcentrum dat zich bevindt in de sector 'hedendaagse niet-klassieke muziek'. De term 'Muziekcentrum' staat in deze context voor het samengaan van een werking als muziekclub, concert- en festivalorganisator en muziekeducatief centrum.

Sinds 1990 is Cactus actief als concertclub. Met deze werking wist Cactus zich te profileren tot één van de toonaangevende clubs in Vlaanderen. Complementair met deze clubwerking profileert Cactus zich ook als concertorganisator. Het betreft hier concerten die zowel artistiek, productioneel als qua potentieel publieksbereik het niveau van de concertclub overschrijden en waar er dus voor uitgeweken wordt naar andere locaties.

Sinds 1981 is Cactus ook als festivalorganisator actief. In dit jaar werd de eerste editie van Cactusfestival gerealiseerd. Dit festival is ondertussen uitgegroeid tot een vaste waarde in het Belgische festivallandschap. Hier op volgend werden jaarlijks nog twee andere festivals georganiseerd, namelijk Music in Mind en het stadsfestival Klinkers. Sinds 1993 kwam binnen Cactus vzw ook een muziekeducatieve werking op gang. In dit kader werden jaarlijks gemiddeld 35 lezingen, stages en lessenreeksen georganiseerd. Sinds 2004 is dit luik van de organisatie ernstig terug geschroefd wegens een tekort aan subsidies.

Door de opstelling als muziekcentrum, en de specifieke invulling hiervan, wil Cactus vzw zowel op lokaal/regionaal als op nationaal vlak concreet mee inhoud geven aan het cultureel landschap in het algemeen en aan de muzieksector in het bijzonder. Cactus Muziekcentrum wil ook fungeren als een interculturele ontmoetingsplaats, met een uitgesproken aandacht voor vaak erg uiteenlopende genres. Het publiek kan hier dus via concerten en muziekeducatieve activiteiten in contact komen met een grote diversiteit binnen mondiale muziekcultuur. Mede op basis hiervan ontwikkelt Cactus Muziekcentrum op de verschillende deeldomeinen een concrete werking die door haar presentatiegerichtheid, inhoudelijke veelzijdigheid, en concrete aanpak gericht is op de participatie van een breed gevarieerd publiek qua interesses, leeftijd en culturele achtergrond. Publieksparticipatie staat ook voorop in de organisatorische uitbouw en op het beleidsniveau van de organisatie. Het realiseren van een actieve vrijwilligerswerking ligt aan de basis hiervan.

Cactus kiest voor een internationale programmering, waarin veel aandacht uitgaat naar nieuwe ontwikkelingen (genres en groepen) in het muziklandschap. Dit vertaalt zich concreet in concerten met performers die zich nog bewegen in een eerder alternatief 'undergroundcircuit'. Concerten met dergelijke acts hebben dan ook vaak in de eerste plaats een introductiefunctie, waarbij Cactus fungeert als een soort 'muzieklabo' waar het publiek voor het eerst kennis kan maken met (nieuw) werk van dergelijke muzikanten. Maar ook de aandacht voor de meer 'gevestigde' muziekgenres blijft een centraal aandachtspunt in de concertwerking. Zo blijven bijvoorbeeld concerten in de roots, rock, en pop in al hun diversiteit duidelijk aanwezig in de concrete concertprogrammering. In deze programmering gaat bijzondere aandacht uit naar nieuwe(re) acts die getuigen van artistieke authenticiteit en zin voor vernieuwing.

Hoofdstuk 1

Welke impact hebben muziekfestivals op het milieu?

We worden vandaag de dag geconfronteerd met enkele serieuze milieukwesties. De aarde warmt op, onze afvalberg blijft groeien, onze natuurlijke energiebronnen geraken uitgeput en ga zo maar door. Vele mensen beseffen al dat er dringend iets moet gebeuren om de aftakeling van onze leefomgeving een halt toe te roepen. In dit verhaal is het van groot belang dat die 'vele mensen' met nog veel meer moeten zijn. Iedereen moet weten dat zij een bijdrage kunnen leveren om de impact op het milieu tot een minimum te herleiden.

In dit eerste hoofdstuk wil ik bekijken wat een muziekfestival tegenwoordig precies inhoudt en welke impact zij kunnen hebben op het milieu. Door het begrip "duurzame ontwikkeling te verklaren en toe te passen op muziekfestivals wil ik jou als festivalorganisator overtuigen waarom je een festival milieuvriendelijker moet organiseren. Ten slotte situeer ik de plaats van een muziekfestival binnen een groter geheel en bekijk ik of milieuzorg bij festivals een last is, of kansen biedt.

1.1 Wat is een muziekfestival?

Wanneer men 'muziekfestivals' zegt denkt men aan de zomer, leuke sfeer, amusement en vooral veel muziek. Een muziekfestival is vaak een evenement waar de bezoeker voor een paar dagen even kan ontsnappen aan de 'gewone wereld' en zich enkel bezig moet houden met eten, drinken, zich amuseren en naar muziek luisteren. Of zoals Bart Steenhaut het mooi formuleert in *De Morgen*: "Een muziekfestival blijft een uitgelezen vorm om dicht bij huis toch aan escapisme te doen. En laat dat nu net één van de grootste verdiensten van popmuziek zijn. Dat je er voor een paar uur even je voeling met het hier en nu verliest."¹

Maar muziekfestivals gaan ook veel verder dan dat. Op sociaal-maatschappelijk niveau bijvoorbeeld brengen muziekfestivals mensen van verschillende gemeenschappen, culturen en ideologieën samen. Muziek werkt taaloverschrijdend en kan een belangrijk instrument zijn in de interculturele dialoog. Op muziekfestivals komen duizenden mensen samen en de sociale cohesie wordt bevorderd door muziek. Deze festivals vormen dan ook een ideale plek om te leren van elkaar, om kennis te maken met andere levensstijlen en -visies. Je zou zelfs de vier functies van het sociaal cultureel werk kunnen toeschrijven aan een muziekfestival:

- Relationele functie: het ontwikkelen en in stand houden van relaties, netwerken en sociaal weefsel
- Educatieve functie: creëren van leer-, werk-en ontmoetingsplaatsen
- Culturele functie: creëren, deelnemen, genieten, bewaren en reproduceren van cultuur en kunst
- Maatschappelijke functie: aanzetten tot actief, verantwoord burgerschap in

¹ STEENHAUT, B., Onze festivalbezoekers zijn allang geen veestapel meer. Internet, *De Morgen*, 29 mei 2009.

functie van de uitbouw van een cultureel diverse, democratische, duurzame maatschappij²

Het organiseren van een muziekfestival laat jammergenoeg altijd sporen na. De impact van een festival op het milieu valt niet te ontkennen. In het volgende stuk kun je enkele concrete cijfers terugvinden.

1.2 Enkele concrete cijfers

Wat vaak over het hoofd wordt gezien is het feit dat festivals een grote impact hebben op het milieu. Veel organisatoren en bezoekers staan niet stil bij het feit dat de organisatie van festivals heel belastend is voor het milieu. Op korte tijd wordt er een grote berg afval geschapen, het stroomverbruik swingt de pan uit en heel de logistieke organisatie gaat gepaard met intensief milieubelastend vervoer. Op de lezing 'Maatschappelijk verantwoord ondernemen in de muziekindustrie' tijdens Eurosonic/Noorderslag 2009, een belangrijke conferentie binnen de muzieksector, werden festivals een 'ecologische ramp' genoemd. Er wordt steeds vaker kritisch commentaar geleverd door bezoekers en de overheid. Een voorbeeld van die kritiek is dat festivals alles doen om een hoge kwaliteit van vermaak aan te bieden zonder dat zij rekening houden met de belangen van anderen.³

Hieronder wil ik enkele concrete cijfers meegeven op vlak van afval, energieverbruik en de evolutie van de Belgische festivals.

Afval

Bij muziekfestivals horen vaak bergen afval. Duizenden bezoekers leven voor enkele dagen samen op een beperkte oppervlakte. De gevolgen hier van zijn heel zichtbaar. Deze tijdelijkheid zorgt er voor dat er een wegwerpcultuur ontstaat bij de bezoekers. Wanneer men na afloop van een festival over het terrein wandelt, lijkt het er op dat het hele festivalterrein herschapen is tot een groot vuilnisbelt. "Mensen gaan vaak bewust om met afval maar wanneer ze niet meer in hun vertrouwde omgeving of rol zitten, dan nemen ze het vaak minder nauw met de regels."⁴

OVAM rekent gemiddeld 1 kg afval per bezoeker tijdens een festival. Wanneer je dagelijks duizenden bezoekers over de vloer krijgt is de som al snel gemaakt. Wanneer er bijvoorbeeld 20.000 bezoekers per dag, voor drie dagen lang het festival bezoeken, zit men met een afvalberg van 60.000 kg. Dit is dan nog enkel afval veroorzaakt door de bezoekers alleen, het afval van de backstage of promotiemateriaal is hier dan nog niet eens meegerekend. Uit cijfergegevens blijkt dat afval bij festivals voor de grootste impact op het milieu zorgen.⁵

² DE BLENDE, H. en DHONT, F. , Sociaal culturele praktijken. In: BAERT, H. , e.a., Spoorzoeken-Handboek sociaal cultureel werk met volwassenen. Brussel/Gent, Academia Press, 2005.

³ Vrij naar: BUIZER, J. , Weg met de wegwerpcultuur op festivals! Een onderzoek naar de betekenis van maatschappelijk verantwoord ondernemen voor de festivalsector. Rapport, Universiteit Utrecht-faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie, 2009, blz. 2.

⁴ OVAM, Oproep kandidaatstelling voorbeeldevenement 2010. Internet, Mechelen, maart 2010.

⁵ Vrij naar: OVAM, Afvalarme evenementen. Cd-rom, Mechelen, OVAM, 2007.

Energie

Bij alle muziekfestivals wordt er ook veel energie gebruikt. Voor de verlichting, geluids- en lichtinstallaties, catering- en sponsorstands, tapkasten, enz, is er een gigantische hoeveelheid energie nodig. Vaak wordt deze energie opgewekt met generatoren die op kleine schaal stroom opwekken. Daarbij komt nog dat er vaak een overcapaciteit aan stroom wordt opgewekt en slechts 40% van de beschikbare energie wordt gebruikt. Deze stroom is milieuvriendelijker dan de stroom die afkomstig is van het elektriciteitsnet. Maar slechts weinig organisatoren staan hier bij stil.⁶

Om een voorbeeld te geven: festival x verbruikt 11.800 kWh (één kilowattuur is de energie die gebruikt wordt wanneer een vermogensbron 1000 watt gedurende één uur moet leveren) en 1160 liter stookolie om voor de nodige energie te zorgen.⁷

Evolutie festivals

Daarbij komt nog dat het aantal grote muziekfestivals de laatste decennia toeneemt. In de periode 1999-2004 is de groei van muziekfestivals spectaculair toegenomen: het aanbod van muziekfestivals is gestegen met 60% en het aantal festivaldagen is verviervoudigd. De kwaliteit van de festivals is ook veranderd: vroeger moest men zich tevreden stellen met een pint en een pak friet. Nu kan men kiezen uit een breed assortiment aan drankjes, eetstanden en alle mogelijke andere voorzieningen. Kortom: het aantal festivals neemt toe, ze duren langer en ze trekken steeds meer bezoekers die er steeds meer consumeren.⁸

In de volgende lijst staan negen van de drukst bezochte muziekfestivals in Vlaanderen:

Rock Werchter: 300.000 bezoekers op drie dagen.
Marktrock: 300.000 bezoekers op drie dagen.
Maanrock: 120.000 bezoekers op twee dagen.
Rimpelrock: 50.000 bezoekers op één dag.
Pukkelpop: 141.000 bezoekers op drie dagen.
Dour: 150.000 bezoekers op vier dagen.
Suikerrock: 102.000 bezoekers op drie dagen.
Graspop: 81.000 bezoekers op drie dagen.
TW Classic: 25.000 bezoekers op één dag.⁹

Uit het bovenstaande blijkt dus dat er nood is aan een andere manier waarop muziekfestivals georganiseerd moeten worden. Een manier waarbij er beter wordt omgegaan met onze natuurlijke hulpbronnen, en waar er meer respect is voor mens en milieu. Hier kom ik dan terecht bij het begrip duurzame ontwikkeling dat ik beter leren kennen heb tijdens mijn opleiding tot sociaal cultureel werker.

⁶ Vrij naar: VANDENBON, G. en VAN ERNE, E. en NORRO, P., Milieuzorg op evenementen. Handleiding voor een geïntegreerd milieubeleid op evenementen. Provincie West-Vlaanderen, 2009, blz 21.

⁷ ECOLIFE, EVENTSCAN: Rapport in het kader van de berekening van de Ecologische Voetafdruk van Festival 3 editie 2009. Niet-gepubliceerd rapport, Leuven, Ecolife, 2009, blz 14.

⁸ Vrij naar: OVAM, op.cit., 2007

⁹ Ibid., 2007.

1.3 Wat is duurzame ontwikkeling?

Om een beter zicht te krijgen op wat duurzame ontwikkeling precies inhoudt geef ik eerst de algemene definitie zoals die voor het eerst omschreven werd in het Brundtland rapport, om die daarna verder te concretiseren en toe te passen op muziekfestivals.

1.3.1 Definitie volgens het Brundtland rapport.

In 1972 werd in Stockholm een grote VN-milieuconferentie gehouden, deze milieuconferentie was een eerste belangrijke stap naar duurzame ontwikkeling. In de eindverklaringen van Stockholm staan een aantal belangrijke principes die verwijzen naar duurzame ontwikkeling.

De goede start die werd genomen bleek slechts van korte duur. Vele jaren na de conferentie waren nog maar weinig van de belangrijke principes in de praktijk omgezet. Als reactie hierop richtten de Verenigde Naties een bijzondere commissie op die langetermijnstrategieën moest uitwerken om duurzame ontwikkeling te bereiken tegen het jaar 2000. Deze commissie werd voorgezeten door de Noorse premier Gro Harlem Brundtland. Het resultaat van het werk van deze commissie werd in 1987 gepubliceerd in het befaamde rapport 'Our common future'. Het is in dit rapport dat voor het eerst de bekende definitie van duurzame ontwikkeling werd geformuleerd:

'Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die voorziet in de behoeften van nu zonder toekomstige generaties de mogelijkheid te ontnemen om in hun eigen behoeften te voorzien.'¹⁰

Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die rekening tracht te houden met drie dimensies:

Ecologische dimensie

"De aarde is rond en dus gelimiteerd, groeien doet zij niet meer. De draagkracht van de aarde is dan ook beperkt."

Sociale dimensie

"Mensen zijn op hun beurt ook gelimiteerd. Teveel sociale druk, vervreemding en/of milieuvervuiling maakt ongezond."

Economische dimensie

"De economie dient in functie te staan van de samenleving en niet andersom."¹¹

Officieel spreekt men over duurzame ontwikkeling vanaf dat er rekening wordt gehouden met alledrie de dimensies. In het kader van deze scriptie wil ik mij voornamelijk richten op de ecologische dimensie bij muziekfestivals. Dit sluit natuurlijk niet uit dat de andere dimensies minder belangrijk zijn. Integendeel, duurzame ontwikkeling is van oorsprong gebaseerd op een holistische visie waarbij de drie dimensies niet los van elkaar kunnen gezien worden.¹²

¹⁰Vrij naar: Kader Voor Duurzame Ontwikkeling. Gids, Brussel, Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, blz. 12.

¹¹ RIJNHOUT, L. , Duurzame ontwikkeling voor dummy's. Publicatie van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, Brussel, 2008, blz. 1.

¹² Vrij naar: Ibid. , blz. 1.

1.3.2 Letterlijke betekenis

Duurzaam	=	geschikt, bestemd om lang te bestaan/lang aanhoudend
Ontwikkeling	=	geleidelijke verandering in een bepaalde, vaak gunstige richting
	=	voortgang, evolutie ¹³

1.4 Wat is een duurzaam muziekfestival?

Wanneer je de gegevens uit 1.1 en 1.3 samenvoegt kan je jezelf waarschijnlijk al een eerste beeld vormen over wat een duurzaam muziekfestival ongeveer kan inhouden. Zoals ik al in mijn inleiding geschreven heb, zijn duurzame muziekfestivals grote muziekfeesten die georganiseerd worden met respect voor mens en milieu, op een manier die voldoet aan de behoeften van de huidige generatie en rekening houdt met de toekomstige generaties. Dit wil zeggen dat er maatregelen getroffen worden bijvoorbeeld op vlak van afvalpreventie, mobiliteit of energieverbruik. Het zijn maatregelen waardoor je als organisator meehelpt om de draagkracht van de aarde niet nog verder te overschrijden en de impact op het milieu zo beperkt mogelijk te houden.

In het volgende punt wil kort schetsen hoe een duurzaam festival er in de praktijk kan uitzien.

1.4.1 Praktijkvoorbeeld: Kutúnka Festival

Om een scherper beeld te krijgen van wat een duurzaam muziekfestival inhoudt wil ik kort de visie van de organisatoren van Kutunka, een duurzaam stadsfestival in hartje Gent, even schetsen. Hierbij wil ik wel meegeven dat het om een kleinschalig festival gaat dat duidelijk aandacht probeert te besteden aan de drie dimensies van duurzame ontwikkeling. Dit festival is zeker niet vergelijkbaar met grootschalige festivals, maar hun visie is een mooie weergave van hoe een duurzaam festival er zou kunnen/moeten uitzien, ongeacht het nu over een kleinschalig of een grootschalig festival gaat.

De organisatoren van Kutúnka dragen waarden zoals interculturaliteit, ecologisch bewustzijn, verdraagzaamheid en respect voor de medemens en de omgeving hoog in het vaandel. Zij zetten deze waarden dan ook om in de uitwerking en de programmatie van het festival. Hiermee willen ze aantonen dat je een festival ook op een duurzame manier kunt organiseren. Deze duurzaamheidsgedachte proberen zij in de praktijk om te zetten in al de aspecten van het festival en op een laagdrempelige, toegankelijke manier door:

- Voortdurend rekening te houden met de ecologische impact van het festival
- Te kiezen voor een ethisch verantwoorde financiering en ethisch verantwoorde producten zoals Fair Trade.
- Een interculturele programmatie

¹³ LE CLAIR, K. , Duurzame festivals. Hoe wordt het duurzame karakter van festivals zichtbaar voor het publiek? Niet gepubliceerd eindwerk, Antwerpen, Hogeschool Antwerpen, 2008, blz 28.

- Een grote toegankelijkheid voor iedereen
- Focus op ontmoeting en lokaal engagement
- Informeren en sensibiliseren rond duurzame thema's¹⁴

In het volgende deel wil ik van naderbij bekijken waarom je als organisator je festival nu duurzamer, groener zou moeten organiseren. Waarom moeten ook muziekfestivals een steentje bijdragen? Welke rol kunnen festivals spelen? En waarom zou jij als organisator al die extra inspanningen leveren?

1.5 Waaron een festival duurzamer organiseren?

Voor organisatoren van muziekfestivals is het van belang om hun nadelige effecten op het milieu te onderkennen en maatregelen te nemen. Festivals zorgen voor een bijdrage aan de maatschappij maar creëren ook een enorme overlast voor de omgeving. Je kunt jezelf als organisator nu de vraag stellen: "Allemaal goed en wel die duurzame ontwikkeling, maar waarom zou ik nu net kiezen voor een duurzame aanpak? Maakt het iets uit als ik mijn festival groener organiseer terwijl er nog zo veel andere vervuilende sectoren zijn?" Om een antwoord te geven op die vraag wil ik graag gebruik maken van enkele belangrijke principes uit Agenda 21 waarmee ik in contact gekomen ben tijdens mijn opleiding Sociaal-Cultureel Werk. Deze principes vormen voor mij een belangrijk uitgangspunt om aan te tonen waarom ook muziekfestivals hun steentje moeten bijdragen tot een meer duurzame samenleving, en wie daar allemaal een rol in kan spelen.

1.5.1 Agenda 21: belangrijke principes voor duurzame ontwikkeling

In 1992 werd in Rio de Janeiro de VN-conferentie voor milieu en ontwikkeling gehouden. De conferentie pakte uit met Agenda 21, een indrukwekkend actieprogramma om de 21ste eeuw sociaal rechtvaardig en milieuvriendelijk te maken. Agenda 21 is een kader voor nationale en internationale acties en onderhandelingen, om de sociale onrechtvaardigheid en de milieuproblematiek aan te pakken. Agenda 21 legt ook duidelijk de nadruk op een gezamenlijke aanpak van ontwikkelings- en milieuproblemen.¹⁵

In Agenda 21 worden vijf belangrijke principes voor duurzame ontwikkeling aangehaald: ¹⁶

1. 'De vervuiler betaalt'

Dit eerste principe heeft zijn oorsprong in het milieudenken waarbij men de zogenaamde externe kosten in rekening brengt. Hiermee bedoelt men dat de negatieve effecten op het milieu moeten verrekend worden in de prijs.

Dit komt er op neer dat je als festivalorganisator eigenlijk rekening moet houden met de impact van je festival op het milieu. Kosten die gemaakt worden ter bescherming van het milieu mogen niet als extra kost beschouwd worden. Dit principe gaat er van uit dat deze kosten bij de vaste kosten

¹⁴ Vrij naar: [Visietekst Kutúnka](#). Internet, Kutúnka Festival, Gent, 2007.

¹⁵ [Kader Voor Duurzame Ontwikkeling](#), op.cit. , blz 14-15.

¹⁶ Ibid. , blz 16-18.

horen. Wanneer dus bijvoorbeeld een financiële inspanning gedaan wordt om milieuvriendelijkere generatoren te huren, dan mag deze meerkost niet beschouwd worden als extra belasting van het budget van de organisator van een muzikfestival. Een probleem bij dit principe is het conflict tussen de winst op korte termijn, waarbij men dus streeft naar een zo laag mogelijke kostprijs, en een beleid op lange termijn, waarbij men onvermijdelijk met de milieukosten geconfronteerd wordt. Dit vraagt een omslag in denken als festivalorganisator.

2. 'Vorzorgsprincipe'

Het voorzorgsprincipe gaat er van uit dat ecologische achteruitgang altijd moet vermeden worden. Er is al zo onvoorstelbaar veel schade aangericht aan het milieu dat er koste wat kost voorkomen moet worden dat de natuur nog verder ontwricht wordt.

Dit kan op een festival bekeken worden aan de hand van de afvalproblematiek veroorzaakt door de vele duizenden drankbekertjes. Het staat vast dat de vele drankbekertjes voor een grote impact op het milieu zorgen. Al die bekers moeten eerst geproduceerd worden om daarna tot een gigantische afvalberg herschapen te worden. Als organisator kun je hier op inspelen door herbruikbare of biologisch afbreekbare drankbekers te gebruiken op het festival. Het probleem hierbij is dat er in het werkveld een discussie is over wat nu eigenlijk het beste is, de herbruikbare of de biologisch afbreekbare drankbeker? De een is tegenstander van de herbruikbare beker omdat de machinale reiniging ervan liters water verbruikt. Terwijl de ander tegen de afbreekbare beker is omdat die op basis van landbouwproducten, zoals aardappelen en maïs, gemaakt worden. Dit terwijl er nog zo veel hongersnood is in de wereld. Als organisator moet je niet wachten op het eindresultaat van deze discussie. Je moet zelf de beslissing nemen om af te stappen van de gewone wegwerpbekers die er jaar na jaar voor zorgen dat er een grote massa afval ontstaat die nadien gewoon verbrand wordt. Of men nu kiest voor herbruikbare bekers of voor afbreekbare bekers, beide hebben ze een kleinere impact op het milieu dan wegwerpbekers en dragen er toe bij dat er minder schade wordt aangericht aan ons ecologisch systeem.¹⁷

3. 'Duurzame ontwikkeling is een zaak van alle stakeholders'

Als derde principe voor duurzame ontwikkeling zegt Agenda 21 dat duurzame ontwikkeling een zaak is van alle belanghebbenden. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid opnemen, ook festivalorganisatoren, om tot een duurzamere samenleving te komen. Betrokkenheid van iedereen is noodzakelijk om duurzame ontwikkeling om te zetten in concrete daden.

Als festivalorganisator moet jij ook beseffen dat je een grote verantwoordelijkheid hebt in dit verhaal. Niet enkel ten opzichte van het

¹⁷ Vrij naar: LEMMERS, A., e.a., *Eco-efficiëntie in het afvalbeheer op events*. Niet gepubliceerd eindwerk voor het behalen van de graad master in de milieuwetenschap-Antwerpen, Universiteit Antwerpen, 2004-2005, blz 81-83.

milieu, maar ook ten opzichte van het beleid en de burgers van de samenleving. Als festivalorganisator is het dus een plicht om jouw festival zodanig te organiseren dat het een zo laag mogelijke impact heeft op het leefmilieu waar al die burgers in leven. Om hier toe te komen zou het handig zijn dat er een internationale regelgeving bestaat die een leidraad kan bieden voor organisatoren, en zo bijdragen tot een internationale ondersteuning van duurzame ontwikkeling.¹⁸

4. 'Principe van subsidiariteit'

Bij het principe van subsidiariteit komt het er op neer dat hogere instanties geen zaken regelen die door lagere instanties even goed geregeld kunnen worden. In het kader van duurzame ontwikkeling wil dit zeggen dat volkeren, gemeenschappen of regio's zelf in staat kunnen zijn om hun eigen ontwikkelingspad tot een goed einde te brengen. Maar sommige materies, zoals milieuzaken, vereisen nu eenmaal een meer globale aanpak en moeten op een hoger niveau geregeld worden. In concreto komt dit er op neer dat er nood is aan internationale wetgeving die zorgt voor erkenning en ondersteuning van duurzame ontwikkeling. Die internationale wetgeving alleen is natuurlijk niet genoeg en moet samengaan met lokale actie. Een samenspel tussen internationaal en lokaal recht is cruciaal voor duurzame ontwikkeling.¹⁹

Een voorbeeld van een internationale maatregel voor duurzame muziekfestivals zou een ISO (Internationale Organisatie voor Standaardisatie)-norm voor het duurzaam organiseren van evenementen zijn. Groot-Brittannië en Brazilië zijn alvast sterke voorstanders om zo een internationale norm uit te vaardigen. Deze zou gebaseerd worden op de al bestaande Britse standaard, de BS8901. Deze 'British Standard specification for a sustainability management system for events' is ontstaan door uitgebreide interactie met stakeholders, en hanteert een impliciete 3 P's (People, Planet, Profit) ideologie. De standaard definieert de vereisten voor een duurzaam evenement managementsysteem. Niet het festival zelf zou gecertificeerd worden maar wel het managementsysteem dat de organisatoren gebruiken om het festival te organiseren. Dit systeem doelt op de promotie van inspraak van de gemeenschap en eerlijke tewerkstelling bij evenementen (People). Ze wil ook de ecologische voetafdruk van evenementen verkleinen door, onder andere, CO2-reductie en afvalmanagement te promoten (Planet). Als laatste wil deze standaardnorm ook de economische impact positief beïnvloeden door lokale investeringen en het lange termijn vermogen van de organisator te ondersteunen (Profit).²⁰

Samengevat zou een dergelijke norm de oplossing moeten bieden voor de beheersing van het sociale-, het milieu-, en het financiële aspect. En dit door het opzetten, invoeren, onderhouden en verbeteren van een managementsysteem voor duurzame evenementen. Het toepassingsgebied

¹⁸ Vrij naar: [Kader voor duurzame ontwikkeling](#). Op.cit. , blz 17.

¹⁹ Vrij naar: VANDERMOSTEN, G. , (Gert@vodo.be), [scriptie duurzame muziekfestivals](#). E-mail aan BOONE, B. (bert.boone@hotmail.com), 19 mei 2010.

²⁰ [Duurzame evenementen: ISO lanceert normalisatievoorstel](#). Internet, Brussel, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Vlaanderen, 2009.

van deze norm zou zich dus niet beperken tot muziekfestivals maar ook gelden voor sportevenementen, conferenties, culturele evenementen, enz. Het nut van een ISO-norm is de internationale garantie die zij met zich meedraagt. Door een ISO-norm kan er wereldwijd de kwaliteit van een proces, product of dienst kwantificeerbaar en vergelijkbaar gemaakt worden. Deze normen zijn vaak ook inspiratiebronnen voor nationale wetgevingen. Bij de ontwikkeling van een nieuwe ISO-norm worden de nationale instituten voor normalisering uitgenodigd om te stemmen of ze voor of tegen de ontwikkeling van een welbepaalde norm zijn.²¹

Belangrijk voor België is dat het Belgisch Bureau voor Normalisatie (NBN) positief gereageerd heeft op de oproep voor een internationale norm voor duurzame evenementen in 2009. Er is nu al een ISO commissie opgericht (ISO PC250) waarin België ook vertegenwoordigd is als actief P (Participating) lid. In die commissie is men nu druk bezig met het verzamelen van commentaren van mensen uit het werkveld om zo tot een consensus, en hopelijk een ISO-norm, te komen.²²

5. 'Een gedeelde, maar verschillende verantwoordelijkheid'

Zowel grote als meer kleinschalige muziekfestivals hebben een verantwoordelijkheid die ze moeten opnemen in dit duurzaamheidsverhaal. Maar het zijn vooral de grootste vervuilende festivals die moeten nadenken over hun organisatiewijze, en deze in de richting sturen van meer duurzaamheid. Dit kan door bijvoorbeeld de aangerichte schade te compenseren door milieuvriendelijke initiatieven. De grootste vervuilers moeten hun verantwoordelijkheid opnemen en aangespoord worden tot gedragsverandering.²³

Een belangrijke verantwoordelijkheid ligt dus in handen van organisatoren van muziekfestivals. Zij hebben een verantwoordelijkheid ten opzichte van het milieu, het beleid en de burgers. Maar ook het beleid en de burgers (festivalbezoekers) hebben een verantwoordelijkheid op te nemen in de weg naar duurzamere muziekfestivals. De Federaal Minister van Klimaat en Energie, die tevens ook bevoegd is voor Duurzame Ontwikkeling, heeft initiatief genomen om organisatoren van muziekfestivals aan te sporen nog meer aandacht te hebben voor principes van duurzame ontwikkeling. Door een dynamiek op gang te brengen binnen de festivalsector wil hij het duurzaamheidsprobleem onder de aandacht brengen bij de organisatoren. Die dynamiek wil hij op gang brengen door aan de ene kant te steunen op ervaring die opgebouwd werd door festivals die al jarenlang voor een duurzame aanpak hebben gekozen. En aan de andere kant wil de minister festivalorganisatoren ook daadwerkelijk steunen bij hun stappen die ze zetten richting meer duurzaamheid. Deze steun bestaat concreet uit subsidies die toegekend worden aan muziekfestivals. Als 'experiment' om een dynamiek richting meer duurzaamheid op gang te zetten werden er in 2009

²¹ Vrij naar: Ibid., 2009.

²² Vrij naar: HEYSSE, G., (heysse@nbn.be), iso norm: "sustainability in event management". E-mail aan BOONE, B., (bert.boone@hotmail.com), 14 april 2010.

²³ Vrij naar: Kader voor duurzame ontwikkeling. Op.cit. , blz 18.

drie festivals geselecteerd. Zij kregen een subsidiebedrag van de federale overheid. Concreet gaat het hier om:

Mano Mundo – Antwerpen	16.000 euro
Couleur Café – Brussel	20.000 euro
Packrock Festival – Pont à Celles	16.000 euro

Deze drie festivals hebben processen en instrumenten getest die kunnen aangewend worden om oog te hebben voor solidariteit en duurzaamheid. Door de evaluatie van deze festivals is het de bedoeling dat er werkinstrumenten geïdentificeerd worden die door andere organisatoren kunnen gebruikt worden. Het is de bedoeling dat er op termijn een structureel antwoord geboden wordt aan organisatoren die mee op de trein van de duurzame ontwikkeling willen springen. Vandaag de dag bestaat er nog geen structuur die organisatoren kan helpen om goede dienstverleners te vinden, die hen kunnen helpen bij een meer duurzame organisatie van een muziekfestival. Om het aanbod en de vraag op elkaar af te stellen wordt er in opdracht van de minister van Klimaat en Energie een digitaal platform ontwikkeld. Dat platform zal organisatoren van muziekfestivals en dienstverleners in staat stellen elkaar te vinden via een internetsite, namelijk 'www.huged.be'.²⁴ Op die website zal er tevens een handvest en een leidraad in de vorm van praktische fiches voorgesteld worden. Hierdoor zullen zowel private als openbare organisaties doeltreffende instrumenten vinden die moeten helpen bij een groenere organisatie.²⁵

Ten slotte hebben ook de festivalbezoekers een verantwoordelijkheid in het duurzaamheidsverhaal. Zij zijn een belangrijke oorzaak van zware milieubelastende factoren bij muziekfestivals. Ellenlange files van wagens zorgen voor mobiliteitsproblemen en luchtverontreiniging. Al die festivalbezoekers creëren dan ook nog eens samen een gigantische afvalberg gedurende het festival. Dit staat natuurlijk in een spanningsveld met de formulering dat muziekfestivals een uitgelezen vorm zijn om aan escapisme te doen, om even weg te zijn van het hier en nu. Toch wil dit niet zeggen dat bezoekers hun verantwoordelijkheid niet moeten opnemen wanneer ze een festival bezoeken. Als organisator is het dus belangrijk om er voor te zorgen dat de bezoeker voldoende geïnformeerd en gesensibiliseerd wordt. Hoe je dit aanpakt als organisator wordt later in deze scriptie behandeld. Als alle betrokkenen hun (gedeelde) verantwoordelijkheid opnemen, zal de organisatie van duurzamere festivals veel vlotter kunnen verlopen.

1.5.2 Muziekfestivals als onderdeel van een groter geheel

A. Het doel en de rol van muziekfestivals in de samenleving

Muziekfestivals zijn vaak een reflectie van sociale en culturele waarden die leven in de maatschappij. Ze zorgen bij veel bezoekers voor een bevrediging van behoeften zoals we die kunnen terugvinden in de behoeftenpiramide van Maslow. Het gaat hier niet om basisbehoeften, maar wel om de fundamentele behoeften. Men kan participeren aan

²⁴ Zie: Hoofdstuk 2, 2.4.3 Huged. Blz . 26.

²⁵ Vrij naar: JANSSENS, J., Paul Magnette ondersteunt de uitbreiding van muziekfestivals en duurzame evenementen. Internet, 21 april 2009.

een sociaal gebeuren, deel uitmaken van een creatief proces, en men kan zichzelf identificeren met een bepaalde groep. Muziekfestivals maken deel uit van de samenleving en dus ook van het grotere geheel waar de samenleving deel van uit maakt. Vanuit dit perspectief bekeken maken muziekfestivals deel uit van de samenleving die op zijn beurt deel uit maakt van het ecosysteem op aarde waarvan de draagkracht beperkt is.²⁶

Herman Daly, een van de uitvinders van de ecologische economie, ziet onze aarde als een wisselwerking tussen het economisch systeem en het ecosysteem. Tot dit economisch systeem behoren onder andere goederen en diensten, zoals elektriciteit, die de organisatie van een muziekfestival mogelijk maken. Zoals de situatie vandaag is botst het economisch systeem met de grenzen van het ecosysteem van onze planeet aarde. Dit in tegenstelling tot vroeger, waar het economisch systeem slechts een beperkt deel uitmaakte van onze aarde. Hierdoor komen belangrijke milieufuncties, zoals klimaatregulering, in gevaar.²⁷

Een illustratie van de wisselwerking tussen het economisch systeem en het ecosysteem van de aarde vroeger en nu vind je in bijlage.²⁸

Als festivalorganisator kun je dus niet ontkennen dat je met de organisatie van een festival geen invloed hebt op het ecosysteem van de aarde. Wanneer je dit als organisator ten volle beseft en ook bereid bent om je steentje bij te dragen, dan ben je klaar om zinvolle veranderingen door te voeren in de organisatie van je festival.

B. Interacties tussen de verschillende stakeholders

Muziekfestivals staan centraal in een hele keten, een systeem met artiesten, bezoekers, overheden en allerhande bedrijven. Wanneer je als festivalorganisator kiest voor een duurzame aanpak, dan heeft dat invloed op al de stakeholders die deel uitmaken van de keten waar je als festival middenin zit. Als festivalorganisator kun je eigenlijk een grote invloed uitoefenen op de verschillende stakeholders. Op die manier kunnen ook artiesten, bedrijven en festivalbezoekers beïnvloed worden in de richting van meer duurzaamheid. Zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren om jouw duurzame doelstellingen tot een goed einde te brengen. En omgekeerd kun jij hen een sterk signaal geven van hoe het zou moeten zijn, en op die manier bijdragen tot de omschakeling naar een milieuvriendelijkere samenleving.²⁹

Om dit te verduidelijken vind je in bijlage een diagram waar de belangrijkste stakeholders en hun interacties zijn weergegeven: de festivalorganisatie zelf, het publiek, de artiesten en de dienstverleners/bedrijven.³⁰

Door beter te zicht te krijgen hoe een muziekfestival binnen dit systeem interageert, kunnen bepaalde belangrijke duurzaamheidsaspecten aangeduid worden. Op die manier kun je als organisator op een efficiënte manier duurzame veranderingen toepassen in de organisatie van het festival, en onduurzame praktijken er uit halen.

²⁶ Vrij naar: BROOKS, S., O'HALLORAN, D. en MAGNIN, A., Rock on!: Bringing strategic sustainable development to music festivals. Niet -gepubliceerd eindwerk, Karlskrona, Blekinge Institute of Technology, 2007, blz. 8.

²⁷ Vrij naar: Kader Voor Duurzame Ontwikkeling, op. cit., blz 29-30.

²⁸ Zie: Bijlage 1 Model Herman Daly, wisselwerking tussen economisch systeem en ecologisch systeem

²⁹ Vrij naar: BROOKS, S., O'HALLORAN, D. en MAGNIN, A., op.cit. , blz. 30.

³⁰ Zie: Bijlage 2 Schema: interacties tussen een muziekfestival en de belangrijkste stakeholders

Milieumaatregelen komen het best tot uiting wanneer alle stakeholders overtuigd zijn van de maatschappelijke noodzaak om beter met de natuur en de mensheid om te gaan. Dan pas kan er op dit vlak een goede samenwerking ontstaan.³¹

1.5.3 Milieuzorg, last of kans?

Een muziektfestival waar er uitgebreid aandacht is besteed aan milieuzorg, zorgt voor een grote beperking van de overlast voor het milieu en de omwonenden. Vandaag de dag vindt het principe uit Agenda 21 'De vervuiler betaalt' steeds meer ingang. Daarom kan extra aandacht voor milieuzorg financieel lonend zijn voor een festivalorganisator. Wanneer je bijvoorbeeld op zoek gaat naar sponsors of subsidies, kan een actief gevoerde milieuzorg een doorslaggevende factor zijn die andere partijen overhaalt. Zij zullen dan sneller geneigd zijn om financiële steun te geven. Grote bedrijven of overheidsinstellingen verbinden nu eenmaal graag hun naam aan evenementen die het milieu hoog in het vaandel dragen.³²

Buiten de financiële voordelen vaart ook het imago van het festival er wel bij. Voor veel bezoekers is het belangrijk om te weten dat het festival ook zijn best doet om een bijdrage te leveren aan een proper milieu. Vaak is milieuzorg ook een verplichting: wanneer een festival een bepaalde capaciteit bereikt kan het goed zijn dat die meldings- of vergunningsplichtig zijn en op de indelingslijst van Vlarem I voorkomen. Wanneer dit het geval is dan wordt milieuzorg meer dan een bijkomstigheid, dan wordt het een verplichting.³³

Wanneer je als organisator twijfelt om zelf ook milieuzorgmaatregelen te treffen, hou dan in het achterhoofd dat milieuvriendelijk werken vaak de vlotheid en efficiëntie van je organisatie ten goede komt. Je kunt namelijk veel extra ingrepen vermijden door van bij de aanvang voldoende maatregelen te treffen, want voorkomen is beter dan genezen. De invoering van milieuvriendelijke maatregelen vraagt in het begin natuurlijk om extra organisatorische inspanningen, maar eens alles op poten staat heb je de komende jaren weinig extra werk of kosten. Veel organisatoren beginnen vaak te laat aandacht te besteden aan de milieuzorgproblematiek. Bij de uitvoering van milieuzorg is het belangrijk om systematisch te werk te gaan. Het gebeurt vaak dat genomen maatregelen niet bijgehouden worden en dat de resultaten van die maatregelen dus ook niet gekend zijn. Omdat er maar wat geïmproviseerd wordt, kan er ook niet echt vooruitgang geboekt worden. Hier zit het belang van systematisch te werk gaan. Een milieuzorgsysteem moet een samenhangend geheel zijn van beleidsmatige, organisatorische en administratieve maatregelen, gericht op het uitvoeren van milieuzorg binnen het festival. Op die manier zal het de vlotheid en de efficiëntie van je organisatie ten goede komen.³⁴

Bij het invoeren van allerlei milieuvriendelijke maatregelen stel je als organisator natuurlijk de vraag: 'wat zal mij dat allemaal kosten?'. Je zit natuurlijk niet te wachten op een nieuwe kostenpost die voor een extra druk zorgt op het budget. Het is hier belangrijk dat je als organisator afstapt van het korte termijn denken waar alles hier en nu rendabel moet zijn. Je moet de zaken wat meer op lange termijn gaan bekijken. Sommige investeringen vragen nu een inspanning en kunnen pas later terugverdiend worden. Sommige maatregelen zullen ook eenmaal geld kosten terwijl andere geld

³¹ Vrij naar: BUIZER, J., op.cit., blz 26.

³² Vrij naar: VANDENBON, G. en VAN ERNE, E. en NORRO, P., op.cit., blz 3.

³³ Vrij naar: Ibid. , blz 28.

³⁴ Vrij naar: Ibid. , blz 26.

kunnen opbrengen, zeker op langere termijn. Een simpel voorbeeld hier is de preventie en selectieve inzameling van afval, dit kan voor een serieuze kostenbesparing zorgen op vlak van opruimkosten en afvalverwerking.³⁵

Het gevaar bestaat natuurlijk dat je de beschikbare tijd en energie enkel wil besteden aan het realiseren van je hoofddoelen, en niet aan maatregelen ten voordele van het milieu. Vaak is er voor organisatoren weinig tijd om echt uit te zoeken wat de mogelijkheden precies zijn, en behoren milieuvriendelijke ingrepen niet tot de kerntaken. Hierdoor krijgt de gewone, snelle manier van werken vaak nog steeds de voorkeur op de noodzaak om groener te organiseren en op maatregelen voor lange termijn. Dit alles vraagt om een omslag in het denken van organisatoren.³⁶

Om jullie op weg te helpen heb ik in het volgende hoofdstuk een gids gemaakt met tools, organisaties, subsidies, handleidingen en awards die jullie kunnen ondersteunen en begeleiden bij de invoering van groene maatregelen op een muziekfestival.

³⁵ Vrij naar: Ibid. , blz 26.

³⁶ Vrij naar: BUIZER, J., op.cit., blz 24-25.

Hoofdstuk 2

Gids: Op weg naar een duurzamer festival

In het eerste hoofdstuk werd bekeken welke impact festivals op het milieu kunnen hebben en waarom je als organisator beter op een duurzamere wijze je festival organiseert. In dit tweede hoofdstuk wil ik organisatoren helpen met hun zoektocht naar een milieuvriendelijkere organisatie van hun festival. Het is niet de bedoeling om zelf een volledig stappenplan uit te schrijven hoe je dit als organisator moet aanpakken en wat de beste oplossingen zijn. Deze materie vereist een hoge techniciteit waar je als sociaal cultureel werker niet altijd zicht op hebt, en die je dus beter aan specialisten over laat. Wat ik wel wil bereiken is om jou als organisator wegwijs te maken in de zoektocht naar hulpmiddelen en partners die je helpen om jouw festival op een groenere manier te organiseren. Een gids die je helpt kostbare tijd te besparen en waardoor je snel overzicht krijgt op wie of wat je op weg kan helpen naar een ecologisch verantwoord muziekfestival.

In bijlage vind je een overzicht met de contactgegevens en linken naar extra informatie over alle tools, organisaties, subsidies en fondsen, handleidingen en portaalsites, en de awards.³⁷

2.1 Tools

Als organisator kun je beroep doen op instrumenten die jou helpen om het festival op een groenere manier te organiseren. In wat volgt heb ik een selectie gemaakt van twee instrumenten. Het eerste instrument, de event-scan, is een tool om een algemeen beeld te krijgen van de milieu-impact van een festival. Het tweede instrument is de kostentool voor eco-efficiëntie. Deze tool heb ik gekozen omdat hij zich richt op het economische aspect van milieuvriendelijke ingrepen. Dit aspect is voor een organisator natuurlijk een belangrijk onderdeel.

2.1.1 Eventscan

De eventscan is een soort milieuaudit voor evenementen. Deze scan werd ontwikkeld door de Leuvense vzw Ecolife in opdracht van de Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij OVAM. Het gaat hier om een soort rekenmodule die op vijf vlakken (ruimtegebruik, verbruik van energie en water, mobiliteit, catering en ophaling en verwerking van afval) cijfers in kaart brengt per bezoeker of per organisatie. Dit houdt in dat je als organisator zelf online je gegevens kunt invullen en zo een milieu audit maken van je eigen evenement. Deze gegevens worden dan omgezet in één duidelijk cijfer, namelijk de ecologische voetafdruk.

Nu kun je jezelf de vraag stellen: waarom zou ik dit als festivalorganisator nu precies gebruiken? Eerst en vooral is deze eventscan volledig gratis, je hoeft er dus niets voor te betalen. Door de eventscan in te vullen krijg je als organisator een beter inzicht in de afval- en milieuproblematiek en in het milieuverantwoorde groeipotentieel van je festival. Aan de hand van de resultaten kun je ook gepersonaliseerde tips krijgen om nog milieuvriendelijker te werken. Wanneer je een paar jaar na elkaar de eventscan gebruikt zie je de evolutie die je gemaakt hebt op vlak van duurzaamheid en kun je de

³⁷ Zie Bijlage 3 Gids: Op weg naar een duurzamer festival

milieu-impact van je festival vergelijken met gelijkaardige festivals.³⁸

2.1.2. Kostentool eco-efficiëntie

In 2005 werd door de oprichters van Ecofest, een platform voor eco-efficiëntie op events, een kostentool ontwikkeld voor festivalorganisatoren. Die tool moet organisatoren helpen om de kosten die men maakt door milieuvriendelijke ingrepen in te schatten. In concreto komt dit er op neer dat je als organisator kunt nagaan welke van de drie soorten drankbekers, de wegwerp-, de herbruikbare- of de composteerbare beker, economisch het best aansluit bij jouw organisatie. De redenering hierachter is dat je als organisator bijna altijd denkt in termen van 'kost en opbrengst'. Door in die 'kost en opbrengst' taal een kostentool te ontwikkelen wil men de organisator stimuleren om te bekijken welke milieuvriendelijke ingrepen (lees: welke soort beker) het best bij hun festival past. Het komt er op neer dat je voor elke soort beker de veronderstelde kosten invult. Door middel van deze ingevulde gegevens kan per soort beker de totale afvalkost en de afvalkost per bezoeker berekend worden. Hierdoor krijg je zicht op het economisch voordeligste alternatief voor jouw festival.³⁹

2.2 Organisaties

Wanneer je als organisator je duurzame intenties in de praktijk wil om zetten is er in het begin natuurlijk wel wat werk nodig. Het is belangrijk om te weten dat je er zeker niet alleen voor staat. Je kunt een beroep doen op tal van organisaties die je bijstaan in de voorbereiding van een groener festival. Het blijft belangrijk dat je als organisator een omslag maakt van het korte termijn denken naar het lange termijn denken. Kosten die je nu maakt ten goede van het milieu kun je later terug verdienen. Hieronder vind je de belangrijkste organisaties terug.

2.2.1 Stichting Louis d'Eco

Louis d'Eco is een Nederlands onafhankelijk milieu-adviesbureau. Sinds 1993 vervullen zij een voortrekkersrol op het gebied van milieuzorg op evenementen. Hun doel is om milieuzorg een geïntegreerd en structureel onderdeel van elk evenement te laten worden. Door onder andere voorlichting en advies op maat tracht deze stichting een bewustwordingsproces en concrete veranderingen op gang te brengen. Een kort overzicht van hun diensten: milieuonderzoek op maat, trajectbegeleiding bij de invoering van milieuvriendelijke ingrepen op een evenement, workshops en lezingen, duurzame promotie en publiciteit.⁴⁰

2.2.2 Ecofest

Ecofest is een Belgisch platform die eco-efficiëntie op events ondersteunt. Zij willen organisatoren effectief helpen bij de verwezelijking van eco-efficiënte maatregelen op

³⁸ Vrij naar: SARLEÉ, W., (adjunct directeur OVAM-Dienst Preventie), Vergadering voorbeeldevenement 2010. Vergadering, Mechelen, OVAM, 11 februari 2010.

³⁹ Vrij naar: LEMMERS, A., e.a., op. cit. , blz 65.

⁴⁰ Vrij naar: Een schoner evenement; van wensdroom naar werkelijkheid. Folder, Utrecht, Stichting Louis d'Eco.

hun evenement. Concreet heeft Ecofest zich via onderzoek en testcases bij festivals gespecialiseerd in milieubeheerssystemen voor evenementen. Deze milieubeheerssystemen situeren zich vooral rond het drankverbruik, de catering, selectieve inzameling en reclamevoering. Als organisator kan je bij Ecofest terecht voor trajectbegeleiding waarbij er in elk stadium van de organisatie eco-efficiënte maatregelen worden afgewogen tegen hun kostprijs en hun organisatorische last.⁴¹

2.2.3 Ecolife

Ecolife is een maatschappelijke milieuorganisatie die streeft naar een duurzame wereld. Dit doen ze door middel van ecologische gedragsverandering bij verschillende doelgroepen. Om hun doel te bereiken ontwikkelen en installeren ze allerlei procesmatige actiemodellen, projecten en campagnes. Via deze projecten en campagnes willen ze ecologisch verantwoord gedrag stimuleren en milieubelastend gedrag ontmoedigen. Tot hun doelgroepen behoren ook festivalorganisatoren. De twee kernactiviteiten die zij aanbieden is een milieu-impact analyse en milieuzorg/impact reductie. Zo hebben ze in het verleden al de ecologische voetafdruk van Rock Werchter en TW Classic berekend. Ecolife heeft ook de eventscan ontwikkeld waarmee je als organisator zelf je ecologische voetafdruk kan berekenen.⁴²

2.2.4 OVAM

De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, OVAM, heeft een boontje voor groene muziekfestivals. Hun doel is om zo veel mogelijk festivals afvalarm te laten verlopen. OVAM stelt dan ook verschillende hulpmiddelen ter beschikking die jou als organisator op weg helpen naar een afvalarm festival. Zij bieden bijvoorbeeld een modelpolitieverordening aan voor het organiseren van afvalarme evenementen. Dit model is ontwikkeld voor de gemeenten waar een festival doorgaat. In deze modelverordening voorziet men ook richtlijnen voor de opmaak van een afvalplan die organisatoren kunnen helpen om een afvalarm festival te organiseren.⁴³

Een ander hulpmiddel dat zij ter beschikking stellen is de cd-rom 'Afvalarme evenementen'. Deze cd-rom werd uitgewerkt door Ecolife en biedt een verzameling van alle informatie rond het organiseren van afvalarme evenementen. Op die manier kun je als organisator op een gemakkelijke manier praktijkvoorbeelden bekijken die bewijzen dat een leuk evenement ook afvalarm kan georganiseerd worden. Het handige aan deze cd-rom is dat er ook een lijst met allerlei interessante adressen van groene bedrijven terug te vinden is.

Nieuw sinds april 2010 is de lancering van de campagne 'Groene vent zoekt groen event'. Deze campagne houdt in dat OVAM, als onderdeel van haar milieuvriendelijk en duurzaam afval- en materialenbeleid, een nieuwe website heeft gelanceerd. Deze website stelt een aantal praktische hulpmiddelen ter beschikking aan milieubewuste eventorganisatoren en bezoekers. Als organisator kun je hier de milieu-impact van je festival meten, evalueren en verkleinen door middel van de online event-scan. Tevens kun je ook meestappen in een wedstrijd, de Groenevent Award, waarmee je tal van prijzen en voordelen kan winnen. Deze wedstrijd levert natuurlijk ook gratis publiciteit

⁴¹ Vrij naar: ECOFEST, Concept. Internet, (21 april 2010).

⁴² Vrij naar: ECOLIFE, Missie en visie. Internet, (27 mei 2010).

⁴³ Vrij naar: OVAM, Modelreglementen. Reglement evenementen. Internet, (24 april 2010).

op naar de milieubewuste bezoekers toe. Meer informatie over deze award komt later in deze scriptie aan bod.⁴⁴

Voorts zal OVAM ook vanaf 2010 drie voorbeeldevenementen selecteren aan de hand van een evenementenplan die je als kandidaat-organisator kunt indienen. Deze voorbeeldevenementen zullen gekozen worden uit drie categorieën:

- Indoorevenementen
- Muziekfestivals
- Sportevenementen

Als organisator van een muziekfestival maak je kans op financiële ondersteuning (een maximumbedrag van 11.500 euro) en extra gratis en groene publiciteit. Het enige wat je als organisator hier voor moet doen is het evenementenplan invullen en antwoord geven op de vraag hoe jouw inspanningen bijdragen tot het realiseren van deze vier doelstellingen:

- Meer milieuverantwoorde producten en diensten aanbieden (aanbod afvalarme en milieuvriendelijke producten door leveranciers)
- Aanpakken van ontwijkgedrag (zwerfvuil, correct inzamelen, preventie, ...)
- De preventieboodschap, de sensibilisering en de samenwerking met OVAM uitdragen
- Invullen van een voorbeeldrol⁴⁵

2.3 Subsidies en fondsen

Wanneer je duurzame ingrepen wil doorvoeren in je festivalorganisatie, dan kan je natuurlijk ook proberen om financiële steun of subsidies voor je project aan te vragen bij de bevoegde instanties. In wat volgt wil ik twee instanties bespreken, namelijk de federale overheid en de Koning Boudewijnstichting, waar je terecht kunt voor mogelijke financiële steun voor duurzame projecten die georganiseerd worden binnen het kader van een muziekfestival.

2.3.1 Federale overheid

Zoals eerder besproken in hoofdstuk 1⁴⁶ is de federaal minister van Klimaat en Energie begonnen met een dynamiek op gang te brengen binnen de eventensector door beroep te doen op de ervaring van sommige 'groene festivals'. Sommige van die festivals hebben in 2009 ook daadwerkelijk financiële steun gekregen. Het ging hier over pilootprojecten met Mano Mundo, Couleur Café en Packrock Festival. Waar je als festivalorganisator vroeger vaak enkel beroep kon doen op subsidies uit de culturele hoek, kon er nu ook beroep gedaan worden op subsidies uit een andere hoek.

De situatie in 2010 is iets veranderd. Om een structureel antwoord te bieden aan de organisatoren van muziekfestivals, heeft de minister van Klimaat en Energie beslist twee lerende netwerken financieel te ondersteunen via de overkoepelende organen van de festivalsector. Deze overkoepelende organen zijn de Federatie voor Muziekfestivals

⁴⁴ OVAM, [Groeneventscan. De eventscan](#). Internet, (24 april 2010).

⁴⁵ Vrij naar: DE GROOF, M., [Evenementenplan-2010](#). Handleiding, Mechelen, OVAM, 2010, blz. 2.

⁴⁶ Zie: Hoofdstuk 1, 1.5.1 Agenda 21: belangrijke principes voor duurzame ontwikkeling. Blz. 12.

In Vlaanderen en Court Circuit voor de Franse Gemeenschap. Op basis van de resultaten van deze netwerken zal er geëvalueerd worden op welke wijze de groene dynamiek binnen de sector blijvend zal ondersteund worden. De concrete ondersteuning van deze netwerken gebeurt door de POD DO, de Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling. De verantwoordelijkheid om concrete initiatieven te nemen ligt in de handen van de sector en de festivalorganisatoren. Op dit ogenblik wordt er geen rechtstreekse steun aan organisatoren van duurzame evenementen verleend, onder meer omdat de opstelling van selectiecriteria nog niet duidelijk is.⁴⁷

2.3.2 Koning Boudewijnstichting

De Koning Boudewijnstichting is een onafhankelijke en pluralistische stichting die op een duurzame manier wil bijdragen aan rechtvaardigheid, democratie en respect voor diversiteit. De stichting werkt rond allerlei actuele thema's waarvoor men projectoproepen lanceert die men financieel wil ondersteunen. Als organisator kun je een kandidaatsdossier met een voorstel voor een duurzaam project binnen je festival indienen bij het Fonds Hoogveld en het Fonds Duurzaam Afval- en Energiebeheer. Wanneer zij dus een projectoproep lanceren. De projecten die je als festivalorganisator indient, moeten wel beantwoorden aan een aantal zeer specifieke criteria. Een onafhankelijke jury beslist daarna welke projecten financiële (en eventueel methodologische) ondersteuning zullen krijgen. Hieronder kun je meer informatie vinden over het Fonds Hoogveld en het Fonds Duurzaam Afval- en Energiebeheer, en de projecten die zij willen ondersteunen.⁴⁸

Fonds Hoogveld

Aan de ene kant is er het Fonds Hoogveld dat steun biedt aan milieuvriendelijke en duurzame projecten van verenigingen. De voorwaarden zijn dat het gaat om investeringen in België die leiden tot energiebesparing, gebruik van hernieuwbare energie, duurzame mobiliteit en waterbesparing of -zuivering. De ingrepen worden gekoppeld aan een sensibilisatietraject. Het doelpubliek van dit fonds zijn non-profit organisaties die bij voorkeur steunen op vrijwilligers.

*In 2008 ontving de vzw Afro Latino 8000 euro steun voor de verderzetting van het integraal milieubeleid van het Afro Latino Festival. Meer specifiek werd hier steun verleend voor het rationaliseren van het energie- en waterverbruik van de sanitaire voorzieningen op de kampeerweide van het festival.*⁴⁹

Fonds Duurzaam Afval- en Energiebeheer

Het Fonds Duurzaam Afval- en Energiebeheer heeft tot doel duurzame en innovatieve projecten rond afval- en energiebeheer in Vlaanderen te ondersteunen. Vanaf dit jaar maken ook lokale projecten een kans. In 2010 werd de oproep onderverdeeld in twee

⁴⁷ VAN DE WALLE, C., (Cedric.VandeWalle@magnette.fgov.be), Subsidies duurzame festivals. E-mail aan BOONE, B., (bert.boone@hotmail.com), 23 april 2010.

⁴⁸ Vrij naar: TITS, P., (paule.tits@kbs-frb.be), Duurzame festivals. E-mail aan BOONE, B., (bert.boone@hotmail.com), 10 mei 2010.

⁴⁹ KONING BOUDEWIJN STICHTING, Fonds Hoogveld.internet, (1 mei 2010).

categorieën:

A. Projecten met een focus ruimer dan het lokale vlak: steun tot maximum 25.000 euro.

- Een actie-of sensibilisatieproject dat een aantoonbaar, evalueerbaar milieurendement betreffende energie-en/of afvalbeheer beoogt.
- Dat een blijvend milieueffect heeft, ook na de looptijd van maximum twee jaar.
- De voorkeur gaat uit naar een project dat vernieuwend is en tot stand komt in een innovatief partnerschap.

Indieners zijn verenigingen met rechtspersoonlijkheid (er mag geen winstoogmerk zijn!). Beroeps- en sectorfederaties behoren wel tot de doelgroep, net als bedrijven met een sociaal oogmerk. Een overheid kan geen project indienen maar wel optreden als partner.

B. Projecten met een lokale focus: steun tot maximum 2.500 euro.

- Een actie-en/of sensibilisatieproject dat leidt tot minder afval en/of energieverbruik.
- Met een blijvend en concreet milieueffect.
- Voorkeur gaat uit naar projecten die vernieuwend zijn en een multiplicatoreffect hebben. Dit kan betekenen: een nieuwe doelgroep bereiken, een nieuwe actie ondernemen of een partnerschap aangaan.⁵⁰

In 2008 kreeg het festival Mano Mundo 20.000 euro van het Fonds voor Duurzaam Afval- en Energiebeheer. Dit bedrag was een beloning voor hun project 'Eco Mundo'. Hiermee wilden de organisatoren een instrument uitwerken om de milieu-impact van het festival te meten en zo aanbevelingen te formuleren. Dit deden ze door middel van een energie-en afvalbeheeraudit van Mano Mundo te maken. Daarnaast werkte men een pilootproject uit rond het informeren en sensibiliseren van het grote publiek, de medewerkers, de verschillende partners en de Federatie van Muziekfestivals in Vlaanderen. De bedoeling was ook dat Mano Mundo de opgedane expertise ter beschikking stelde van andere festivals.⁵¹

2.4 Handleidingen en portaalsites.

In de praktijk bestaan er tal van handleidingen die vertellen hoe je best een duurzaam evenement organiseert. Geen enkele van deze handleidingen bieden een allesomvattend antwoord maar ze zijn toch een handig hulpmiddel wanneer je als organisator het milieuvriendelijker wil aanpakken. Uit het aanbod van zowel de grotere als de kleinere handleidingen heb ik een selectie gemaakt van diegene die volgens mij de beste inhoud hebben, en het meest praktijkgericht zijn.

⁵⁰ KONING BOUDEWIJN STICHTING, *Fonds Duurzaam Afval- en Energiebeheer – Informatiefolder*. Internet, (1mei 2010).

⁵¹ Vrij naar: REYN, S. , *Persbericht: Fonds Duurzaam afval- en energiebeheer lanceert nieuwe oproep*. Internet, Koning Boudewijnstichting, Brussel, oktober 2008.

2.4.1 Milieuzorg op evenementen. Handleiding voor een geïntegreerd milieubeheer op evenementen.

Deze handleiding, ontwikkeld in opdracht voor de provincie West-Vlaanderen, is een handig hulpmiddel voor organisatoren die de eerste stappen naar een groener festival willen zetten. In de brochure staat zo veel mogelijk praktijkgerichte informatie die concrete handvatten biedt en aandachtspunten aanhaalt die je niet uit het oog mag verliezen. De bedoeling is om organisatoren tot een geïntegreerd milieuzorgsysteem te laten komen, dit wil zeggen dat er een gestructureerd geheel is van afspraken en procedures over alle milieuaspecten die bij een festival komen kijken. Let wel, deze gids pretendeert niet het ultieme antwoord te bieden, maar legt er de nadruk op dat een milieuzorgsysteem op termijn moet opgebouwd worden en dat zij je enkel de eerste stap willen laten zetten naar een duurzamere organisatie.⁵²

2.4.2 Smash-Events handleiding

Het internationale project 'Smash-Events' heeft een online handleiding waarin richtlijnen geformuleerd staan voor een integraal milieumanagement in je organisatie. Smash-Events heeft eigenlijk als doel een standaard te ontwikkelen voor geïntegreerd milieumanagement op grote evenementen, met een focus op het mobiliteitsprobleem. Door internationale samenwerkingen en testprojecten waarin theorie getest wordt aan de praktijk, gaat men richtlijnen en tips formuleren voor de organisator. Je kunt hier dus spreken van een deductieve aanpak. Via deze richtlijnen wil Smash-Events een eerste inzicht geven in alle aspecten van een duurzame festivalorganisatie. De handleiding is onderverdeeld in drie grote luiken: mobiliteitsmanagement, afvalmanagement en natuur- en bodembeheer. Deze luiken zijn dan telkens nog onderverdeeld in verschillende organisatieaspecten. Het voordeel van deze handleiding is dat ze heel uitgebreid is, maar ook dat ze telkens zegt wat en waarom je iets moet doen en vooral: hoe je het moet doen. En heel belangrijk voor de organisator, er wordt bij elk organisatieaspect een overzicht gegeven van de mogelijke kosten en baten. Op die manier krijg je dus direct zicht op de inspanning die je moet leveren maar ook op wat het je kan opbrengen.⁵³

2.4.3 Huged

Huged, Human Green Event Development, is een nieuwe Belgische portaalsite voor duurzame evenementen. Deze website kwam er in opdracht van de federale minister van Klimaat en Energie, en werd ontwikkeld door het Vlaamse Ecofest en het Waalse Expositiecentrum. Je kunt er als organisator terecht voor tips, producten en diensten die je festival menselijker (human) en groener (green) maken. Deze tips, producten en diensten zijn onderverdeeld in verschillende categorieën (zoals catering en mobiliteit) en subcategorieën. Het handige aan deze website is dat je niet enkel tips krijgt maar dat je ook telkens per categorie een overzicht krijgt van bedrijven en organisaties die producten of diensten aanbieden. Zo moet je niet zelf zoeken bij wie je terecht kunt om duurzame aanpassingen door te voeren in je festivalorganisatie. Er is ook een interactief deel waar organisatoren elkaar kunnen vinden om vragen te stellen en

⁵² Vrij naar: VANDENBON, G. en VAN ERNE, E. en NORRO, P., op. cit. , blz 3.

⁵³ Vrij naar: BRAUN, M., e.a. , Smash-events. Richtlijnen voor organisatoren. Internet, Gent, 2003.

informatie uit te wisselen rond duurzaam organiseren.⁵⁴

2.5 Awards

Eens je als organisator gekozen hebt voor een duurzame aanpak, kun je ook kiezen om hier mee naar buiten te treden naar het grote publiek. Een uitstekende manier om dit te doen is door mee te dingen naar een award die uitgereikt wordt aan duurzame evenementen. Deze extra aandacht is goed voor het imago van de organisatie en levert extra promotie voor je festival. Maar ook intern kan een award positief zijn voor de organisatie. De medewerkers zullen zich graag engageren voor een organisatie die het goed meent met het milieu. Een award zorgt ook voor een erkenning voor al de inspanningen die de medewerkers geleverd hebben om het festival duurzamer te maken.

2.5.1 The Greener Festival Award

'A Greener Festival' is een Britse non-profit organisatie die muziekfestivals wereldwijd wil aanzetten om milieuvriendelijker te organiseren. Op hun website is allerlei informatie verzameld die organisatoren moet helpen bij een groenere organisatie van hun festival. Ze reiken ook jaarlijks, in samenwerking met de UK Festival Awards, hun 'A Greener Festival Award' uit aan muziekfestivals die aantonen dat ze op een duurzame manier hun festival organiseren. Het enige wat je als organisator moet doen is een vragenlijst invullen waarin men op verschillende gebieden polst naar jouw groene ingrepen. Daarna komen twee medewerkers van de organisatie tijdens het festival kijken hoe het er aan toe gaat. Er worden meerdere festivals beloond met een award die je als organisatie kunt gebruiken om je duurzaam imago extra kracht bij te zetten. Een bekende Britse winnaar van deze award is het Glastonbury Festival.⁵⁵

2.5.2 Green 'n' Clean Award

Deze award wordt uitgereikt door Yourope, de Europese festival associatie. Zij hebben in maart 2008 deze award in het leven geroepen om een van hun doelstellingen, namelijk de bescherming van het milieu, kracht bij te zetten. Hun bedoeling is om festivals die maatregelen nemen die energiebesparend zijn en die de natuurlijke hulpbronnen beschermen, te onderscheiden. Een voorwaarde om deze award te kunnen winnen is dat er duidelijk gecommuniceerd wordt over deze maatregelen naar het publiek. Om in aanmerking te komen voor een Green 'n' Clean Award moet je aan bepaalde eisen voldoen op vlak van duurzaam management, transport, afvalbeheer, energieverbruik, catering en waterverbruik. Belgische winnaars van deze award zijn Rock Werchter en Pukkelpop.⁵⁶

2.5.2 Groenevent Award

De Groenevent Award is een initiatief van de Vlaamse Openbare Afvalstoffen

⁵⁴ HUGED, [Wegwijs voor duurzame events](#). Internet, (2 mei 2010).

⁵⁵ Vrij naar: A GREENER FESTIVAL, [Who are we](#). Internet, (1 mei 2010).

⁵⁶ Vrij naar: YOUROPE, [Green and Clean-Introduction](#). Internet, (26 mei 2010).

Maatschappij (OVAM). Bedoeling is om jaarlijks het groenste evenement (3 categorieën: festival, sport en indoor) van Vlaanderen te belonen met eeuwige roem en glorie, én met een geldprijs van 2000 euro. Hier bovenop wordt nog eens gezorgd voor gratis publiciteit bij duizenden milieubewuste bezoekers, positieve pers aandacht bij de prijsuitreiking en een banner op de website of nieuwsbrief als groene aandachtstrekker. Wat je als organisator hier voor moet doen is de eventscan, die je op de website van OVAM terugvindt, zo goed en volledig mogelijk invullen. De bedoeling is ook dat er tijdens het festival twee medewerkers van OVAM een kijkje komen nemen achter de schermen. En net zoals bij de Green 'n' Clean award is de voorwaarde om deel te nemen dat er duidelijk moet gecommuniceerd worden naar de bezoekers over de duurzame maatregelen die genomen worden.⁵⁷

⁵⁷ OVAM, Reglement Groenevent Award 2010. Internet, (2 mei 2010).

Hoofdstuk 3

Hoe kun je als organisator de festivalbezoekers overtuigen van het belang van een duurzamer festival?

Eens je er als organisator voor gekozen hebt om een groenere weg in te slaan, heb je al een belangrijke stap gezet. De transitie naar een duurzamer festival is een opdracht die de medewerking van meerdere actoren vereist. Alle actoren in de grote keten waarin het muziekfestival centraal staat, moeten hun steentje bijdragen. Een belangrijke groep van die actoren zijn de festivalbezoekers. Om tot een geslaagd milieuvriendelijk festival te komen is het van groot belang om hen dus niet over het hoofd te zien. Zij zijn een belangrijke factor in het proces om tot een duurzaam festival te komen. Volgens Geert Gombeir, de organisator van Dranouter aan Zee, is het gedrag van de festivalbezoekers de laatste jaren duidelijk veranderd. Vroeger reageerde men eerder terughoudend wanneer het over milieuproblemen en selectieve afvalinzameling ging, terwijl dat nu thema's zijn die maatschappelijk aanvaard zijn. Het gedrag van festivalbezoekers is wel verbeterd maar dat wil niet zeggen dat je geen bijkomende inspanningen moet leveren om de bezoeker aan te zetten tot een 'groener festivalgedrag'. Het thema milieu moet constant onder de aandacht gebracht worden.⁵⁸

In wat volgt heb ik mogelijke belemmeringen voor gedragsverandering bij festivalbezoekers omschreven en geef ik een strategie die je kunt inzetten om met deze belemmeringen om te gaan.

3.1 Belemmeringen voor gedragsverandering bij festivalbezoekers

Zoals eerder al geschreven in deze scriptie zijn muziekfestivals een uitgelezen kans voor festivalbezoekers om even te ontsnappen aan het dagelijkse leven en alle regeltjes die daar mee verbonden zijn. Het gevaar bestaat hier dan ook wanneer mensen niet in hun vertrouwde omgeving zitten, ze het niet zo nauw meer nemen met de regels. Afval hoeft dan niet meer gesorteerd te worden of mag zelfs gewoon op de grond gegooid worden in plaats van in de vuilnisbakken. De aandacht voor het milieu en het klimaat mag de laatste jaren toch sterk toegenomen zijn, er blijft een groot verschil bestaan tussen wat de festivalbezoeker denkt en hoe hij/zij handelt. Met andere woorden: de attitudes en het gedrag van festivalbezoekers komen vaak niet overeen. De reden hiervoor is dat allerlei drempels gedragsverandering bij de festivalbezoekers in de weg staan.⁵⁹

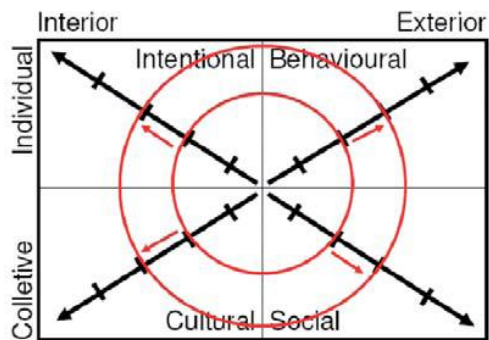
3.1.1 All Quadrants, All Levels – schema (Ken Wilber)

De Amerikaanse filosoof Ken Wilber heeft een schema ontwikkeld waarin hij de belemmeringen voor gedragsverandering in onze maatschappij weergeeft, namelijk het All Quadrants, All Levels–schema (AQAL). De belemmeringen worden weergegeven langs twee assen: een individuele-collectieve as en een interne(subjectieve)–externe (objectieve) as.⁶⁰

⁵⁸Vrij naar: FOST PLUS, Een proper festival? Het kan! Internet, [Fostplus Partner](#), 2009, nr. 45, 2009.

⁵⁹ Vrij naar: [Kader Voor Duurzame Ontwikkeling](#), op.cit. , blz 72.

⁶⁰ Vrij naar: Ibid. , blz 72-73.

Attitude

In het eerste kwadrant, het individueel-interne niveau, kunnen de individuele emoties en persoonlijke ervaringen van de festivalbezoekers geplaatst worden. Dit wil zeggen dat er bepaalde normen, attitudes of denkkaders aanwezig kunnen zijn bij sommige festivalbezoekers die er voor zorgen dat men het nut van een duurzamer festival niet inziet. Wanneer iemand bijvoorbeeld niet gelooft dat sorteren veel uitmaakt om een kleinere impact te hebben op het milieu, dan zal die persoon ook geen moeite doen om zijn afval in de juiste afvalbak te deponeren.⁶¹

Gedrag

Bij het tweede kwadrant, het individueel-externe niveau, hoort het gedrag van de festivalbezoeker, rekening houdend met zijn persoonlijke capaciteiten. Het gaat hier voornamelijk over gewoontegedrag, het semi-automatisch uitvoeren van aangeleerd gedrag. Gewoontes houden in dat een bepaald doel (bijvoorbeeld: zich verplaatsen) altijd geassocieerd wordt met een bepaald gedrag (bijvoorbeeld: de auto gebruiken om zich te verplaatsen). Dit zelfs op een zodanige manier dat men geen alternatieven in overweging neemt. Deze associaties tussen doel en gedrag ontwikkelen zich door het frequent herhalen van dezelfde keuze. Wanneer een festivalbezoeker dus het gewoontegedrag heeft aangeleerd om zich altijd met de wagen te verplaatsen, dan is de kans groot dat diezelfde persoon ook met de wagen naar het festival zal komen. Zonder een alternatief zoals openbaar vervoer in overweging te nemen.⁶²

Structuur

Het collectief-externe deel is het derde kwadrant. Hier vallen de structuren onder die gedragsverandering kunnen belemmeren bij de bezoekers. In het huidige economische systeem zijn de alledaagse standaardproducten vaak nog goedkoper dan ecologisch verantwoorde producten. Zo zal een maaltijd met biologische ingrediënten bij de cateringstandjes hoogstwaarschijnlijk meer kosten dan een maaltijd zonder biologische ingrediënten. De meeste festivalbezoekers zullen dan ook vaak voor het goedkopere, milieuonvriendelijke alternatief kiezen. Een duurzaam economisch systeem vraagt om

⁶¹ Vrij naar: Ibid. , blz. 73.

⁶² Vrij naar: JONES, P.T., De transitie naar een ecologische economie: barrières, valkuilen en uitwegen. Internet, De gids op maatschappelijk gebied. December 2008.

een omschakeling bij politici naar een meer langetermijnvisie waarin oplossingen gezocht worden om de duurzamere keuzes financieel aantrekkelijker te maken.⁶³

Wereldbeeld

Het laatste kwadrant is het collectief-interne niveau, waar zaken zoals het dominerend wereldbeeld en de daar aan verbonden sociale normen thuis horen. Die zorgen voor een beïnvloeding van het gedrag en attitudes bij mensen. Er wordt nog te vaak aan het hier en nu gedacht, terwijl er toch nood is aan een langetermijnvisie. Mensen willen vaak hun vrijheid van keuze niet opgeven voor het algemene belang. Duurzame keuzes kunnen eigenlijk beschouwd worden als een soort sociale dilemma's. Er ontstaat een conflict tussen de vermeende persoonlijke voordelen van onduurzaam gedrag en de maatschappelijke kosten van dit gedrag.⁶⁴

Al deze belemmeringen zijn met elkaar verbonden en versterken elkaar. Wanneer je als organisator dus gedragsverandering bij de festivalbezoekers wil bereiken, dan moet je volgens Wilber voor een integrale aanpak kiezen. Dit wil zeggen dat je tegelijkertijd moet inwerken op alle vier de kwadranten: de individuele emoties en ervaringen, het gedrag, de structuren en het wereldbeeld, en de sociale normen die gedragsverandering in de weg staan.⁶⁵

Als festivalorganisator kun je dus zeker een belangrijke rol spelen in het aansturen van gedragsverandering bij de festivalbezoekers. Hoe je dit concreet kunt aanpakken wordt in het volgende punt behandeld.

3.2 De vier E's, een strategie voor noodzakelijke gedragsverandering

Zoals blijkt uit de gegevens van OVAM⁶⁶ gaan mensen het vaak minder nauw nemen met de regels wanneer ze niet in hun vertrouwde omgeving zitten. Wat dan resulteert in een minder duurzaam gedrag. Op welke manier mensen zich gedragen op een festival hangt af van verschillende factoren. Om het publiek aan te sturen tot een 'groener festivalgedrag' wil ik een aantal tips meegeven gebaseerd op de vier E's van het DEFRA.

Het DEFRA, Department for Environment Food and Rural Affairs, is een departement van de overheid van het Verenigd Koninkrijk. Hun hoofddoelstelling is het veiligstellen van een gezonde leefomgeving waarin wij en de toekomstige generaties kunnen leven. Vanuit de vaststelling dat mensen andere keuzes moeten leren maken, hebben zij een model⁶⁷ ontwikkeld. Dit model biedt een strategie die de overheid moet helpen om de mensen en de samenleving in de richting van meer duurzaamheid te sturen. Deze strategie legt de focus op de zogenaamde vier E's: Enable (maak mogelijk), Encourage (moedig aan), Engage (betrek mensen) en Exemplify (geef het goede voorbeeld).

In wat volgt wil ik dit model toepassen op de situatie van een festival en kijken hoe je de festivalbezoekers kunt aansturen naar een duurzamer festivalgedrag. Ik heb

⁶³ Vrij naar: Ibid. , blz. 27.

⁶⁴ Vrij naar: Ibid. , blz. 28.

⁶⁵ Vrij naar: *Kader Voor Duurzame Ontwikkeling*. op. cit. , blz 73.

⁶⁶ Zie: Hoofdstuk 1, 1.2 Enkele concrete cijfers. Blz. 8.

⁶⁷ Zie: Bijlage 4 Model van de vier E's, een strategie voor gedragsverandering.

gekozen voor deze strategie omdat ik vind dat die zeker van toepassing kan zijn op de situatie van de festivalorganisator en de festivalbezoekers. Het model is oorspronkelijk ontwikkeld voor de overheid om gedragsverandering in de samenleving te bewerkstelligen. Maar ik vind dat deze strategie ook op een muziekfestival kan toegepast worden. Muziekfestivals zijn ten slotte kleine, tijdelijke gemeenschappen waar vele mensen met elkaar samenleven.⁶⁸

Wanneer je de festivalbezoekers enkel gaat informeren, zal dat niet genoeg zijn om gedragsverandering te bekomen. Zoals eerder al gezegd: er blijft een kloof bestaan tussen wat de festivalbezoeker denkt en wat hij doet. Het informeren moet ook ondersteund worden door andere acties. Op die manier zal de bezoeker sneller geneigd zijn om milieuvriendelijkere keuzes te maken. Hoe je dit kan aanpakken wordt hieronder weergegeven.

Ik zal elke 'E' illustreren met praktijkvoorbeelden van het Portugese Boom Festival dat ik bezocht heb. In 2008 waren zij winnaar van een 'A Greener Festival Award' in de hoogste categorie 'outstanding', waarvan er wereldwijd maar zes winnaars waren. Boom Festival is met andere woorden een toonaangevend duurzaam festival.

3.2.1 Enable (Maak mogelijk)

Enable heeft betrekking op de beschikbaarheid van duurzame goederen, het mogelijk maken van groene alternatieven op het festival. In het kort komt het er op neer dat het eenvoudig en vanzelfsprekend moet worden voor de festivalbezoekers om duurzamere keuzes te maken. Als organisator moet je er dus voor zorgen dat de bezoeker de mogelijkheid heeft om voor een groener alternatief te kiezen, zonder dat dit een grotere (financiële) inspanning vraagt van hen. Op die manier pas je het aanbod aan zonder de bezoeker hierbij op zijn gedrag aan te spreken. Duurzame alternatieven moeten opengesteld worden, aantrekkelijk en 'mainstream' gemaakt worden. De keuze voor een duurzaam alternatief moet met andere woorden vanzelfsprekend worden. Of zoals Peter Tom Jones, lid van de Vlaamse denktank voor een ecologische economie, het zegt: "zorg er voor dat het niet langer aan moedige enkelingen is om tegen de stroom in te zwemmen, maar verander de stroomrichting zelf."⁶⁹

Op het Boom Festival wordt er grote aandacht besteed aan de eetstandjes. De geselecteerde eetstanden moeten voldoen aan bepaalde eisen. Zo is het belangrijk dat er gezond voedsel geserveerd wordt. Ook vegetarisch en biologisch voedsel, en streekproducten krijgen de voorkeur. De eetstanden moeten ook werken met milieuvriendelijke materialen. De bezoekers kunnen kiezen uit een uitgebreid aanbod van mogelijkheden maar hebben toch de garantie dat ze gezond voedsel krijgen met een kleine impact op het milieu. De prijzen van de eetstandjes liggen hier ook niet hoger dan op andere festivals. Door enkel met dit soort eetstanden te werken wordt de keuze voor duurzaam voedsel vanzelfsprekend en zien de festivalbezoekers dat dit niet noodzakelijk meer geld moet kosten.⁷⁰

⁶⁸ Vrij naar: DEFRA, Securing the future, delivering UK sustainable development strategy. Internet, 31 december 2005.

⁶⁹ JONES, P.T. , op.cit. , blz. 29.

⁷⁰ Boom Festival, Restaurants. Internet, Daily Dragon, vol. 4, edition 1, 11 augustus 2008.

3.2.2 Encourage (Moedig aan)

De tweede 'E', Encourage, staat voor het aanmoedigen en stimuleren van duurzame keuzes bij de festivalbezoeker. Via bewuste acties en informatiecampagnes kun je als organisator de bezoekers aansporen tot groener gedrag. In het oorspronkelijk model van DEFRA, ontwikkeld voor de Britse overheid, spreekt men niet enkel over het belonen van duurzame keuzes, maar ook over straffen en boetes voor mensen die niet voor de duurzame opties kiezen. Persoonlijk denk ik dat je vanuit een positieve houding gedragsverandering moet beogen bij de bezoekers. Dit wil zeggen dat je beter duurzaam gedrag stimuleert, door bijvoorbeeld mensen te belonen, in plaats van onduurzaam gedrag te gaan bestraffen. Op die manier creëer je iets extra in de aanbodzijde en ga je de bezoekers niet rechtstreeks voor hun gedrag bestraffen.

Het Boom Festival ligt in een moeilijk bereikbare vallei, er is één officiële smalle toegangsweg voor bezoekers. Dit heeft als gevolg dat er enorme files ontstaan door bezoekers die met de wagen komen. In 2008 hebben sommige mensen meer dan twintig uren in de file gestaan. Om het gebruik van de wagen bij de bezoekers te ontmoedigen, hebben de organisatoren van het festival bussen ingelegd van alle grote steden in Portugal naar het festival. Deze bussen rijden via een aparte toegangsweg naar het festivalterrein, zonder dat ze ook maar een minuut in de file moeten staan. Mensen die deze bus nemen komen vroeger dan al de rest aan en kunnen zo ook de beste plaatsjes op de camping uitzoeken. Op hun website moedigen ze de mensen dan ook aan om deze bus te nemen, in plaats van met de eigen wagen te komen. Op die manier worden de festivalbezoekers beloond die een keuze maken voor een milieuvriendelijker alternatief.⁷¹

3.2.3 Engage (Betrek mensen)

'Engage', het derde instrument, gaat uit van het besef dat het heel belangrijk is om mensen te betrekken bij het veranderingsproces om tot een duurzamer festival te komen. Grote groepen festivalbezoekers kunnen beschouwd worden als kleine gemeenschappen. Als organisator moet je hen dan ook via groepsmatige stimulansen aanzetten tot gedragsverandering, dit zal meer effect hebben dan wanneer je de mensen individueel tracht te bereiken. Wat zeker niet uit het oog mag verloren worden bij de sensibiliserende en educatieve acties of initiatieven, is dat je de festivalbezoekers steeds duidelijke handelingsperspectieven moet bieden. Laat de mensen coproductant zijn in het bereiken van het einddoel: een geslaagd milieuvriendelijk festival.⁷²

Met 'Your oil is music' hebben de organisatoren van het Boom Festival in samenwerking met de gemeenteraad van Idanha-a-Nova, de gemeente waar het festival plaatsvindt, een heel interessant project opgericht. De bedoeling van dit project is om te verhinderen dat gebruikte olie niet meer in de afvoer terecht komt. Dit omdat één liter olie tot één miljoen liter water kan vervuilen. Daarom wilde men de mensen informeren over het nut om gebruikte plantaardige olie te recyclen. Er werd een oproep gelanceerd dat alle mensen hun gebruikte plantaardige olie konden inleveren. Die olie werd dan gebruikt om de

⁷¹ Vrij naar: BOOM FESTIVAL, By Boombus, less carbon footprint than by car, easy and comfortable. Internet, (30 mei 2010).

⁷² Vrij naar: JONES, P.T., op.cit., blz. 29.

generatoren te doen draaien en zo het festival van stroom te voorzien. Op die manier werd de olie ingezet als een hernieuwbare energiebron, en werden de mensen gesensibiliseerd over het nut van het recyclen van olie. In 2008 werd er 45.000 liter gebruikte plantaardige olie verzameld afkomstig van 12.000 mensen die gereageerd hadden op de oproep, van restaurants en van overheidsgebouwen. Hier door kon er dus met behulp van een grote groep mensen een uitstoot van 17.000 kilogram CO2 in de lucht vermeden worden.⁷³

3.2.4 Exemplify (Geef het goede voorbeeld)

Bij de laatste 'E', Exemplify, wordt verwacht dat je als organisator zelf het goede voorbeeld moet geven. Je staat als festivalorganisator centraal in een grote keten van bezoekers, artiesten, overheden en bedrijven. Door deze centrale rol heb jij dus de mooie kans om heel die keten positief te beïnvloeden. Je hebt als het ware een signaalfunctie naar de andere stakeholders toe om duurzamer gedrag te promoten. Wanneer je beslist om duurzamer te organiseren, kun je ervaring opbouwen waardoor het gemakkelijker wordt om gedragswijzigingen verder te promoten bij de bezoekers.⁷⁴

Om zelf het goede voorbeeld te geven, zijn de organisatoren van het Boom Festival een samenwerkingsakkoord aangegaan met de organisatoren van twee andere grote festivals in Portugal. Dit akkoord komt er op neer dat het Boom Festival de materialen van deze twee grootschalige evenementen kan recyclen en hergebruiken. Op die manier wil men vermijden dat er materiaal wordt weggegooid en kortstondig wordt gebruikt. Op die manier wil men extra aandacht opbrengen voor de cultuur van het recyclen en geeft men zelf het goede voorbeeld. Enkele gegevens over het materiaal die men heeft kunnen recyclen: 6456 kilogram plastic, 8950 kilogram metaal, 77 kilogram papier, 36822 kilogram hout. In totaal heeft men dus 52305 kilogram materiaal kunnen recupereren en hergebruiken. Met deze materialen werden onder andere bewegwijzering, plasbakken, zonnepanelen en vele andere constructies gemaakt.⁷⁵

Het model van de vier E's biedt een interessante strategie om festivalbezoekers te informeren, sensibiliseren en aan te zetten tot gedragsverandering. In het volgende stuk wil ik van naderbij bekijken hoe het gesteld is met het groene bewustzijn van festivalbezoekers. Daarna geef ik advies over hoe je als organisator met deze gegevens moet omgaan.

3.3 Duurzaam gedachtegoed bij festivalbezoekers

Het duurzaam gedachtegoed is nog niet overal en bij iedereen al aanwezig. Om te kijken hoe het met de festivalbezoekers gesteld is, wil ik er een onderzoek bij halen uitgevoerd door Buckinghamshire New University en de organisatie A Greener Festival. In dit onderzoek werden gedurende twee jaar festivalbezoekers in heel Europa ondervraagd over muziekfestivals en hun milieuvriendelijkheid. Een groot deel van dit

⁷³ Boom Festival 08. We are all. Dvd, Portugal, Good Mood Producoes Audiovisuais Lda, 2008.

⁷⁴ Vrij naar: Kader Voor Duurzame Ontwikkeling. op. cit. , blz 74.

⁷⁵ Boom Festival 08. We are all. Op.cit., 2008.

onderzoek werd via online vragenlijsten gevoerd, om ook de impact op het milieu zo laag mogelijk te houden.

3.3.1 Willen festivalbezoekers groenere festivals?

Voor het onderzoek zijn in totaal 1407 festivalbezoekers in heel Europa ondervraagd. Van die 1430 bezoekers zijn er 507 in het Verenigd Koninkrijk ondervraagd, 600 in Finland en 330 in Duitsland en Nederland. De resultaten van de ondervragingen in het Verenigd Koninkrijk worden telkens vergeleken met de gegevens van de festivalbezoekers uit de rest van Europa. Op die manier wil een men een duidelijke vergelijking maken tussen het groene bewustzijn van bezoekers in het Verenigd Koninkrijk en de andere Europese landen.

De ondervraagden zijn er zich hoofdzakelijk wel van bewust dat een muziekfestival een impact heeft op het milieu. Ongeveer 80% vindt dat geluidsoverlast, afval en transport ten gevolge van een festival, een negatieve impact hebben op het milieu. Hierna worden waterverbruik, CO₂-uitstoot en bodemverontreiniging als negatieve factoren op het milieu aangegeven (50%-60%).

Van de ondervraagde festivalbezoekers in het Verenigd Koninkrijk wil 48% extra betalen voor een festival dat milieuvriendelijker is. 36% zegt ook dat het feit of er al dan niet milieuvriendelijke ingrepen zijn op een festival, een belangrijke factor vormt om tot de aankoop van een ticket over te gaan. Deze cijfers staan in contrast met de cijfers van de ondervraagden uit de rest van Europa. Hier denkt slechts 14% na over de milieuvriendelijke ingrepen van een festival om al dan niet een ticket te kopen. 38% is bereid om meer te betalen voor hun ticket als het festival groener is. Hier tegenover staat wel dat de Europese festivalbezoekers sneller het openbaar vervoer zouden gebruiken wanneer dit inbegrepen is in de ticketprijs, dan de ondervraagden aan de andere kant van het kanaal.

Uit dit onderzoek blijkt ook dat 65% van de festivalbezoekers in het Verenigd Koninkrijk toch naar een niet-milieuvriendelijk festival zouden komen om hun favoriete band aan het werk te zien. Dit cijfer stijgt zelfs tot 88% in Europa.

Een kleine 40% van de ondervraagden, zowel in het Verenigd Koninkrijk als in Europa, vindt dat de eetstandjes met herbruikbaar cateringmateriaal moet werken in plaats van met wegwerpmateriaal. Terwijl 36 % hier tegenstander van is. Voor drinkbekers is 52% van de ondervraagden in het Verenigd Koninkrijk bereid om een waarborg van ongeveer 2 euro te betalen voor een drinkbeker, terwijl slechts 36% van de Europese ondervraagden hiertoe bereid zou zijn.

Verder het vernoemen waard is dat 88% van de ondervraagden vindt dat festivalorganisatoren zelf verantwoordelijk zijn om de impact het milieu zo laag mogelijk te houden. Terwijl 57% denkt dat festivalbezoekers zelf ook verantwoordelijk zijn om de impact op het milieu tot een minimum te herleiden.

Deze cijfers bevestigen wat ik in het begin van dit hoofdstuk verteld heb. Er blijft een verschil bestaan tussen wat de festivalbezoeker denkt en hoe hij of zij handelt. Attitudes en gedrag stemmen niet overeen. De overgrote meerderheid is er van overtuigd dat verschillende aspecten van het festival, zoals afval of transport, een

negatieve impact hebben op het milieu. Terwijl diezelfde bezoekers plots met heel wat minder zijn wanneer hen gevraagd wordt om zelf hun steentje bij te dragen tot een groener festival. Op die manier blijft de kloof tussen denken en doen bestaan.⁷⁶

3.3.2 Festivalbezoekers willen groenere festivals!

Als festivalorganisator kun je deze cijfers natuurlijk op verschillende manieren interpreteren.

Aan de ene kant kun je zeggen dat dit geen overtuigende cijfers zijn en concluderen dat de meerderheid van de bezoekers toch niet zo veel belang hecht aan de milieuaspecten van een festival, en daar ook geen extra (financiële) inspanningen voor wil leveren. Slechts 36% geeft aan dat het duurzaam karakter van een festival een rol speelt bij de beslissing om een ticket te kopen. Waarom zou je als organisator er dan tijd en energie in steken om je festival duurzamer te maken? De meerderheid van hen komt toch kijken naar hun favoriete bands, ongeacht het nu een milieuvriendelijk festival is of niet, het publiek is er toch.

Aan de andere kant kun je deze cijfers net als een uitdaging beschouwen en jezelf optrekken aan enkele positieve cijfers. Zoals de 80% die toch aangeeft dat een festival een negatieve impact heeft op het milieu. En 57%, toch meer dan de helft, die vindt dat de festivalbezoekers ook zelf een verantwoordelijkheid op te nemen hebben. In het Verenigd Koninkrijk staan ze al merkbaar verder met het besef dat er nood is aan milieuvriendelijkere festivals. De bezoekers beseffen dat er extra inspanningen moeten voor geleverd worden. Op het Europese vasteland is deze gedachte nog niet zo sterk doorgedrongen bij de festivalbezoekers. Hier is het van groot belang dat je beseft welke rol je kunt spelen om deze grote massa te informeren en te sensibiliseren over duurzamer gedrag. Als organisator sta je in een unieke positie om een omvangrijke groep te beïnvloeden en een draagvlak te creëren voor milieuvriendelijke alternatieven. Het moet een uitdaging zijn om meer mensen warm te maken om hun impact op het milieu te minimaliseren. Die 57% van de festivalbezoekers die vinden dat zij een steentje kunnen bijdragen tot een duurzaam festival moeten omhoog. Hier kan je als organisator toch wel een belangrijke rol in spelen. Het model van de vier E's kan hier zeker van pas komen. Laat dit geen uitdaging zijn voor de toekomst maar een uitdaging voor het hier en nu. Er kan voor festivals een grote rol weggelegd worden in het creëren van een grotere bewustwording en het promoten van duurzaamheid.

Om af te sluiten wil ik andermaal Bart Steenhaut, muziekredacteur bij De Morgen, citeren: "Er valt nog heel wat te doen als het erop aankomt het ecologisch denken van de festivalganger aan te scherpen, ook al omdat hij –als een hond die braaf een pootje heeft gegeven- een beloning verwacht voor zijn ecologisch denken. De dag dat er géén gratis drankbonnetje meer verwacht wordt bij het inleveren van lege bekertjes is de dag dat er écht iets veranderd zal zijn."⁷⁷

⁷⁶ Vrij naar: MOORE, T. , [Music fans want green events!](#) Internet, februari 2008.

⁷⁷ STEENHAUT, B., op.cit., 29 mei 2009.

Besluiten

Muziekfestivals hebben een grote impact op ons ecosysteem. Ze worden groter, duren langer en er wordt meer geconsumeerd. Dit huidige ecosysteem is in gevaar en kan niet voor zichzelf zorgen. Daarom moet er meer aandacht aan besteed worden, door iedereen. Ons muzikaal entertainment mag niet ten koste van het milieu georganiseerd worden. Om de juiste weg te vinden naar groenere festivals is er dringend een koerswijziging nodig van de verschillende actoren. In onze huidige maatschappij krijgt het economisch kapitaal nog steeds voorrang op al de rest. Met als gevolg dat onze economie het ecologisch kapitaal overschrijdt. Er moet naar een situatie gestreefd worden waarbij onze economie en ecologie terug in evenwicht komen. Het is van groot belang dat iedereen hier zijn verantwoordelijkheid voor opneemt en een bijdrage levert om dit evenwicht te herstellen. Niemand kan zeggen: 'dit is mijn verantwoordelijkheid niet'. Als festivalorganisator is het perfect mogelijk een festival te organiseren met een grote aandacht voor het milieu. In de praktijk is het al bewezen dat het mogelijk is. Of je dit nu doet vanuit persoonlijke overtuiging of voor het imago van het festival, het belangrijkste is dat je iets doet. Het is een verantwoordelijkheid die je hebt ten opzichte van de maatschappij. De maatschappelijke opdracht gaat verder dan enkel cultuur brengen. De organisatie van een muziekfestival moet gebaseerd zijn op een evenwicht tussen economische en ecologische belangen. Op die manier draag je bij tot de uitbouw van een leefbare samenleving voor de huidige en toekomstige generaties. .

Een muziekfestival kan veel meer zijn dan enkel leuk entertainment willen aanbieden. Van de vier functies van het sociaal cultureel werk staat de culturele functie op de voorgrond bij een festival. Het is nu tijd om de maatschappelijke en de educatieve functie op die zelfde positie te plaatsen. De belangen van de maatschappij en de burgers moeten in acht genomen worden. Muziekfestivals moeten op een verantwoorde manier met respect voor mens en milieu georganiseerd worden. Muziekfestivals staan in een unieke positie en zijn in staat om een hele keten te beïnvloeden. Zij kunnen zorgen voor inbreng van allerlei nieuwe ideeën en maatregelen, en zo actief het ecologisch bewustzijn verder aanwakkeren bij de mensen.

Er is in heel dit verhaal ook een belangrijke rol weggelegd voor de overheid. Zij moeten festivalorganisatoren aansporen en stimuleren tot milieuvriendelijke ingrepen. De overheid kan een serieus handje helpen in het creëren van een breder draagvlak voor dit thema. Hoewel dit niet uitsluit dat organisatoren moeten wachten op maatregelen van de overheid vooraleer ze zelf tot actie overgaan.

Een groener muziekfestival mag niet langer een onhaalbaar ideaal zijn, maar moet een standaard manier van organiseren worden. Muziekfestivals moeten de groene toon aangeven.

"When the music changes, so does the dance"
- Afrikaans gezegde -

Bibliografie

Schriftelijke bronnen

- BROOKS, S., O'HALLORAN, D. en MAGNIN, A., Rock on!: Bringing strategic sustainable development to music festivals. Niet -gepubliceerd eindwerk, Karlskrona, Blekinge Institute of Technology, 2007, 68 blz.
- BUIZER, J. , Weg met de wegwerpcultuur op festivals! Een onderzoek naar de betekenis van maatschappelijk verantwoord ondernemen voor de festivalsector. Rapport, Universiteit Utrecht-faculteit Recht, Economie, Bestuur en Organisatie, 2009, 35 blz.
- DE BLENDE, H. en DHONT, F. , Sociaal culturele praktijken. In: BAERT, H. , e.a., Spoorzoeken-Handboek sociaal cultureel werk met volwassenen. Brussel/Gent, Academia Press, 2005.
- DE GROOF, M., Evenementenplan-2010. Handleiding, Mechelen, OVAM, 2010, 8 blz. Een schoner evenement; van wensdroom naar werkelijkheid. Folder, Utrecht, Stichting Louis d'Eco, 2 blz.
- LE CLAIR, K. , Duurzame festivals. Hoe wordt het duurzame karakter van festivals zichtbaar voor het publiek? Niet gepubliceerd eindwerk, Antwerpen, Hogeschool Antwerpen, 2008, 85 blz.
- LEMMERS, A., e.a., Eco-efficiëntie in het afvalbeheer op events. Niet gepubliceerd eindwerk voor het behalen van de graad master in de milieuwetenschap- Antwerpen, Universiteit Antwerpen, 2004-2005, 124 blz.
- RIJNHOUT, L. , Duurzame ontwikkeling voor dummy's. Publicatie van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, Brussel, 2008, 10 blz. Kader Voor Duurzame Ontwikkeling. Gids, Brussel, Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, 85 blz.
- VANDENBON, G. en VAN ERNE, E. en NORRO, P., Milieuzorg op evenementen. Handleiding voor een geïntegreerd milieubeleid op evenementen. Provincie West-Vlaanderen, 2009, 30 blz.

Mondelinge bronnen

- SARLEÉ, W., (adjunct directeur OVAM-Dienst Preventie), Vergadering voorbeeldevenement 2010. Vergadering, Mechelen, OVAM, 11 februari 2010.

Audiovisuele bronnen

- Boom Festival 08. We are all. Dvd, Portugal, Good Mood Producoes Audiovisuais Lda, 2008.
- OVAM, Afvalarme evenementen. Cd-rom, Mechelen, OVAM, 2007.

Elektronische bronnen

- A GREENER FESTIVAL, Who are we. Internet, (1 mei 2010). (<http://www.agreenerfestival.com/#whoarewe>)
- BOOM FESTIVAL, By Boombus, less carbon footprint than by car, easy and comfortable. Internet, (30 mei 2010).

(<http://www.boomfestival.org/boom2010/travel-to-boom/boom-bus>)
 Boom Festival, Restaurants. Internet, Daily Dragon, vol. 4, edition 1, 11 augustus 2008. (<http://www.boomfestival.org/archiv/boom08/assets/dd/DD1.pdf>)
 BRAUN, M., e.a. , Smash-events. Richtlijnen voor organisatoren. Internet, Gent, 2003. (<http://www.smash-events.net/pdfs/nl-be/0-intro.pdf>)
 DEFRA, Securing the future, delivering UK sustainable development strategy. Internet, 31 december 2005. (http://www.defra.gov.uk/sustainable/government/publications/uk-strategy/documents/SecFut_complete.pdf)
Duurzame evenementen: ISO lanceert normalisatievoorstel. Internet, Brussel, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Vlaanderen, 2009. (<http://www.mvovlaanderen.be/over-mvo/opinies/duurzame-evenementen-iso-lanceert-normalisatievoorstel-reageer>)
 ECOFEST, Concept. Internet, (21 april 2010). (<http://www.ecofest.be/nl/concept.html>)
 ECOLIFE, Missie en visie. Internet, (27 mei 2010). (<http://www.ecolife.be/missie-visie>)
 FOST PLUS, Een proper festival? Het kan! Internet, Fostplus Partner, 2009, nr. 45, 2009. (http://www.fostplus.be/SiteCollectionDocuments/Publicaties/Fostpost%20en%20Partner/2009/FOST_PARTNER45_NL_DEF.pdf)
 HEYSSE, G., (heysse@nbn.be), iso norm: "sustainability in event management". E-mail aan BOONE, B., (bert.boone@hotmail.com), 14 april 2010.
 HUGED, Wegwijs voor duurzame events. Internet, (2 mei 2010). (<http://www.huged.be/index2.php?lg=nl>)
 JANSSENS, J., Paul Magnette ondersteunt de uitbreiding van muziekfestivals en duurzame evenementen. Internet, 21 april 2009. (http://www.magnette.fgov.be/index.php?directory_normalized_name=Duurzame-Ontwikkeling.Acties&content_normalized_title=Paul-Magnette-ondersteunt-de-uitbreiding-van-muziekfestivals-en-duurzame-evenementen-21-april-2009-)
 JONES, P.T., De transitie naar een ecologische economie: barrières, valkuilen en uitwegen. Internet, De gids op maatschappelijk gebied. December 2008. (http://www.petertomjones.be/images//transitie_naar_een_ecologische_economie_gmg_10_08.pdf)
 KONING BOUDEWIJN STICHTING, Fonds Duurzaam Afval- en Energiebeheer – Informatiefolder. Internet, (1 mei 2010). (<http://www.kbs-frb.be/call.aspx?id=209696&LangType=2067>)
 KONING BOUDEWIJN STICHTING, Fonds Hoogveld. internet, (1 mei 2010). (<http://www.kbs-frb.be/call.aspx?id=209732&LangType=2067>)
 MOORE, T., Music fans want green events! Internet, februari 2008. (<http://www.agreenerfestival.com/pdfs/pdfnews/Music%20Fans%20Want%20Green%20Events.pdf>)
 OVAM, Oproep kandidaatstelling voorbeeldevenement 2010. Internet, Mechelen, maart 2010. (<http://www.ovam.be/jahia/Jahia/pid/1779>)
 OVAM, Modelreglementen. Reglement evenementen. Internet, (24 april 2010). (<http://www.ovam.be/jahia/Jahia/pid/896>)
 OVAM, Groeneventscan. De eventscan. Internet, (24 april 2010). (<http://www.groenevent.be>)
 OVAM, Reglement Groenevent Award 2010. Internet, (2 mei 2010). (<http://www.groenevent.be/admin/images/reglement.pdf>)
 POD DO, Subsidies duurzame ontwikkeling. Selectie projecten 2010. Reglement. Internet, (2 mei 2010). (<http://www.poddo.be/NL/subsidies?PHPSESSID=8c5c0230f62454dd9faee1396d04fb9b>)

REYN, S. , Persbericht: Fonds Duurzaam afval- en energiebeheer lanceert nieuwe oproep. Internet, Koning Boudewijnstichting, Brussel, oktober 2008.
(http://www.abllo.be/pdf2/milieu/projecten2008_FDAE.pdf)

STEENHAUT, B., Onze festivalbezoekers zijn allang geen veestapel meer. Internet, De Morgen, 29 mei 2009.
(<http://www.demorgen.be/dm/nl/2461/De-Gedachte/article/detail/869651/2009/05/29/Onze-festivalbezoekers-zijn-allang-geen-veestapel-meer.dhtml>)

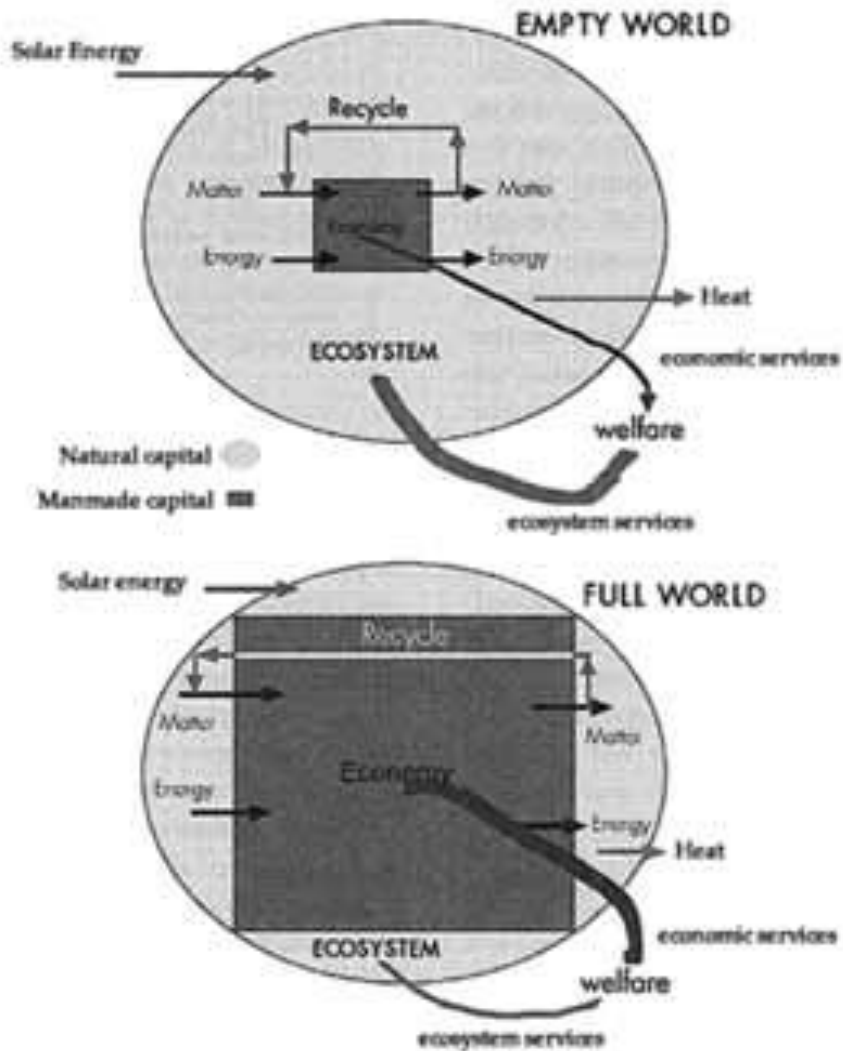
TITS, P., (paule.tits@kbs-frb.be), Duurzame festivals. E-mail aan BOONE, B., (bert.boone@hotmail.com), 10 mei 2010.

VANDERMOSTEN, G. , (Gert@vodo.be), scriptie duurzame muziekfestivals. E-mail aan BOONE, B. (bert.boone@hotmail.com), 19 mei 2010.

VAN DE WALLE, C., (Cedric.VandeWalle@magnette.fgov.be), Subsidies duurzame festivals. E-mail aan BOONE, B., (bert.boone@hotmail.com), 23 april 2010.
Visietekst Kutúnka. Internet, Kutúnka Festival, Gent, 2007.

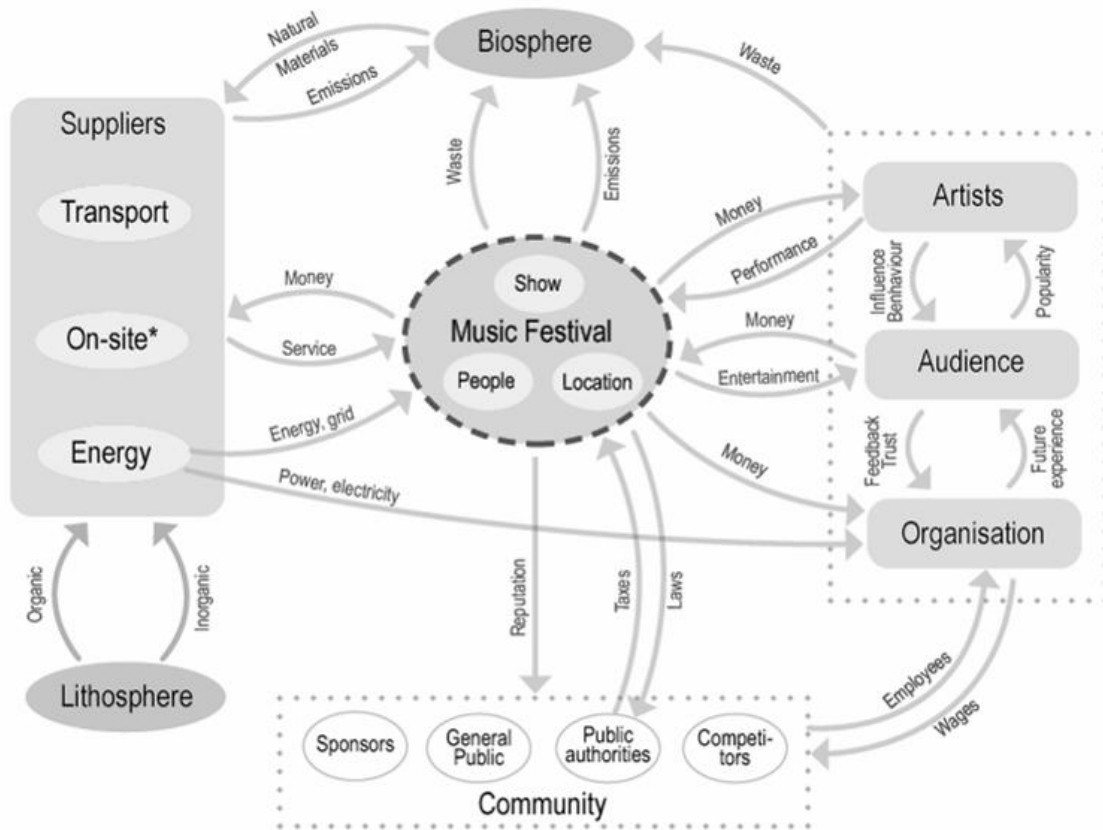
YOUROPE, Green and Clean-Introduction. Internet, (26 mei 2010).
(http://www.yourope.org/green_clean.aspx)

Bijlage 1:
Model Herman Daly: wisselwerking tussen het economisch systeem en het ecosysteem⁷⁸

⁷⁸ RIJNHOUT, L. , Duurzame ontwikkeling voor dummy's. Publicatie van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, Brussel, 2008, blz. 4.

Bijlage 2:
Schema: Interacties tussen een muziekfestival en de belangrijkste stakeholders⁷⁹

*The on-site suppliers include all the suppliers that are operating on the festival: vendors, security, infrastructure, cleaning, etc.

⁷⁹ BROOKS, S., O'HALLORAN, D. en MAGNIN, A., Rock on!: Bringing strategic sustainable development to music festivals. Niet -gepubliceerd eindwerk, Karlskrona, Blekinge Institute of Technology, 2007, blz. 8.

Bijlage 3

Gids: Op weg naar een duurzamer festival

Tools

Eventscan + handleiding

<http://www.ovam.be/eventscan/login.faces>

<http://www.ovam.be/eventscan/pdf/Handleiding.pdf>

Kostentool+handleiding

<http://www.ecofest.be/nl/infocenter.html>

Organisaties

Stichting Louis d' Eco

Ondiep Zuidzijde 2-d

3551 BW Utrecht

Tel 030-234.33.34

info@louisdeco.nl

<http://www.louisdeco.nl>

Ecofest vzw

stijn.lambert@ecofest.be

frank.dingemans@ecofest.be

<http://www.ecofest.be>

Ecolife vzw

Valkerijgang 26

3000 Leuven

Tel 016/22.21.03

<http://www.ecolife.be>

OVAM

Stationsstraat 110

B-2800 Mechelen

Tel 015/284.284

Fax 015/203.275

info@ovam.be

<http://www.ovam.be>

Subsidies en fondsen

Federale overheid

Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

<http://www.poddo.be>

Koning Boudewijnstichting

Brederostraat 21

1000 Brussel
Tel 02/511.18.40
Fonds Hoogveld
<http://www.kbs-frb.be/call.aspx?id=209732&LangType=2067>
Fonds Duurzaam Afval- en Energiebeheer
<http://www.kbs-frb.be/call.aspx?id=209696&LangType=2067>

Handleidingen en portaalsites

Milieuzorg op evenementen. Handleiding voor een geïntegreerd milieubeheer op evenementen.

Provinciaal informatiecentrum Tolhuis
Jan Van Eyckplein 2
8000 BRUGGE
050/40.74.74
provincie@west-vlaanderen.be

Smash – Events handleiding

Te downloaden op:
<http://www.smash-events.net/pdfs/nl-be/0-intro.pdf>

Huged

<http://www.huged.be/index2.php>

Awards

The Greener Festival Award

Deelnemingsformulier+mailadres:
http://www.agreenerfestival.com/pdfs/AGFA2010_SELFASSESSMENT_VERSION-FINAL.pdf
agreenerfestival@aol.com

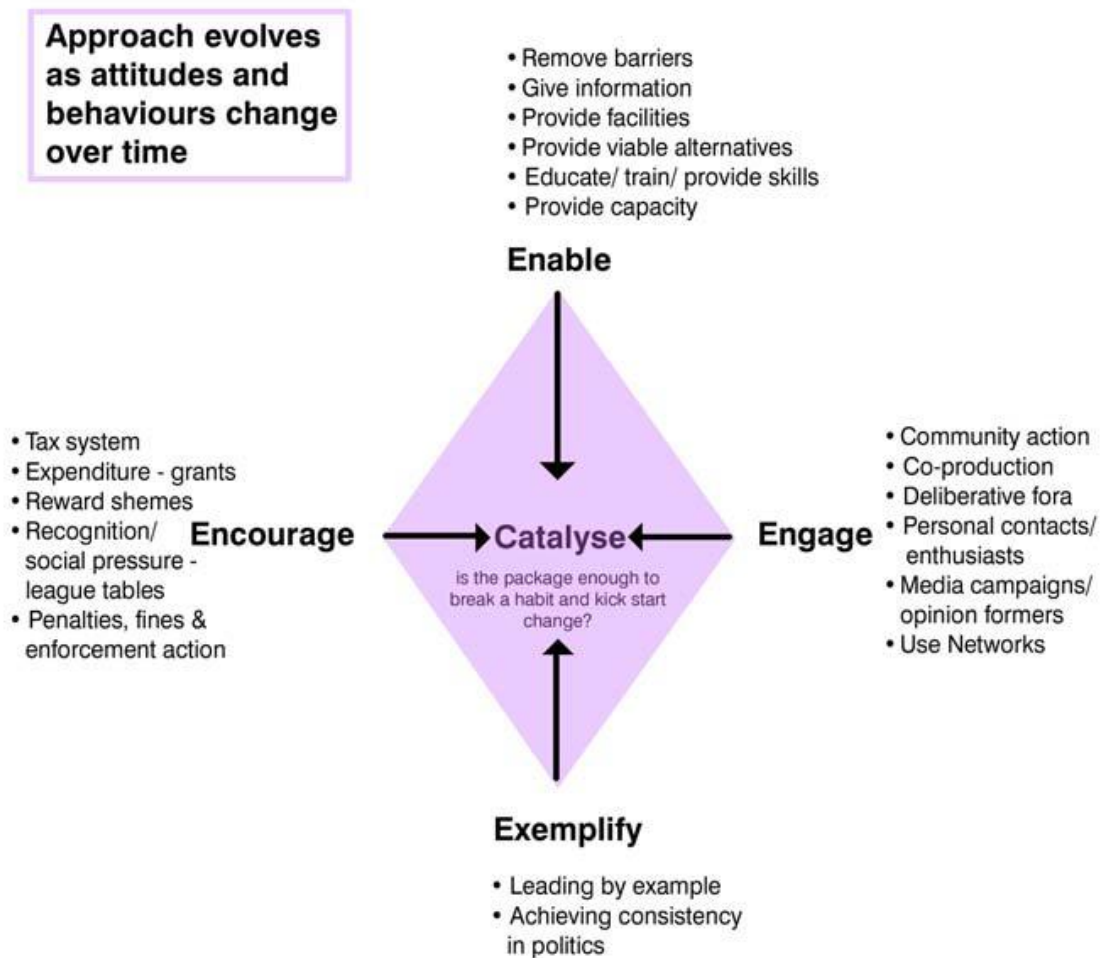
Green and Clean Award (enkel voor leden van Yourope)

Info: http://www.yourope.org/green_clean.aspx

Groenevent Award

Reglement: <http://www.groenevent.be/admin/images/upload/reglement.pdf>
Contact: evenementen@ovam.be

Bijlage 4:
Model van de vier E's, een strategie voor gedragsverandering⁸⁰

⁸⁰ DEFRA, Securing the future, delivering UK sustainable development strategy. Internet, 31 december 2005.

Bijlage 5
Toestemming stageorganisatie

Ik, Patrick Keersebilck, geef hierbij de toestemming aan Bert Boone om de tekst met de voorstelling van de stageorganisatie, Cactus Muziekcentrum vzw, te gebruiken in zijn eindwerk.

Handtekening voor akkoord:

Patrick Keersebilck
Algemeen coördinator Cactus Muziekcentrum vzw